

नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक

आनन्द भूमि

२०६९ फागुन पूर्णिमा/सि पुन्हि
वर्ष ४० अंक ११

बु.सं. २५५६
ने.सं. ११३३

The Ananda Bhoomi (Year 40, Vol. 11)
A Buddhist Monthly : Feb./March 2013

प्रमुख सल्लाहकारः

भिक्षु मैत्री महास्थविर (प्रमुख, आ. कृ. वि.)

सल्लाहकार : भिक्षु धर्ममूर्ति (कार्यवाहक प्रमुख, आ.कृ.वि.)

व्यवस्थापक : भिक्षु अस्सजि, आनन्द कुटी विहार, ४२७१४२०

व्यवस्थापन सहयोगी : भिक्षु सरणंकर

वितरण तथा अर्थ : भिक्षु पियदस्सी

वितरण सहयोगी : विवेक महर्जन

लेखा व्यवस्थापनः सुरेश महर्जन, स्वयम्भू

आवरण डिजाइन/भित्री सेटिङ्ग : विनोद महर्जन

कम्प्युटर सज्जा : राजकुमार छुका, ख्वप

सम्पादन सहयोगी

भिक्षु वजिरजाण, बुद्धविहार भृकुटीमण्डप

सम्पादक/प्रकाशन संयोजकः

कोण्डन्य

बुद्धविहार भृकुटीमण्डप, ४२२६७०२

वितरणार्थ सहयोगीहरुः

बुद्धजयन्ती समारोह समिति (श्रीघ-), शाक्य वाच शप-बनेपा, अ. इन्द्रावती, सुश्री वीणा कंसाकार, सुश्री शकुन्तला प्रधान, श्रीमती केशरी वजाचार्य, सुवर्णमुनि शाक्य (भैरहवा), नरेश वजाचार्य (बुटवल), विद्यादेवी शाक्य (बुटवल), याम शाक्य (वेनी), सर्जु वजाचार्य, देवेन्द्र शाक्य (पाल्पा), उत्तमान बुद्धाचार्य (पोखरा), कृष्णप्रसाद शाक्य (बाग्लुङ्ग), विजय गुरुङ्ग (लमजुङ्ग) ।

मुद्रणः

आईडियल प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ग्वार्को, ललितपुर, फोनः २१२०२३५

प्रकाशकः

आनन्दकुटी विहार

आनन्द कुटी विहार, स्वयम्भू, फोनः ४२७१४२०

का.जि.द.नं. ३४/०३४/०३५/म.क्षे.हु.नि.द.नं. ७/०६१/६२

बुद्धवचनमृत

जयं वेरं पसवति-दुक्खं सेति पराजितो ।

उपसन्तो सुखं सेति-हिंत्वा जय पराजयं ॥

अर्थात् : विजयले वैरभाव उत्पन्न गराउँछ, पराजित
न्यक्ति दुःखपूर्वक सुख, शान्तन्यक्ति जय र पराजयलाई त्यागेर
सुखपूर्वक सुख ।

त्याःहसित वैरी दइ, बूह्यसित दुःख जुइ, त्याःबू
त्वःताः शान्त जुयाच्चंह सुखपूर्वक घनी ।

Victory breeds hatred. The defeated
live in pain. Happily the peaceful live, giving
up victory and defeat.

- धम्मपद, २०१

सम्पर्क कार्यालय

आनन्द भूमि

आनन्द कुटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं ।

फोनः ४२७१४२०

E-mail : anandakutivihar@gmail.com
gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com
info@anandabhoomi.com

Website: anandakutivihar.com.np

www.anandabhoomi.com

वार्षिक रू. १५०/-

एकप्रति रू. २०/-

वार्षिक ग्राहक बनी सहयोग गरौं ।

सम्पादकीय

राजनेताहरूले मीठो बोलि हैन, देश र जनतालाई निकास देऊ

बुद्ध-जन्मभूमि नेपाल राष्ट्र शान्तिभूमि होस् भन्ने शान्तिगामी नेपाली जनताले चाहेका हुन् । तर दिनपर दिन अशान्तमय हुँदै शान्तिको आभाषमा तुषारापात छाउने क्रम निरन्तर जारी छ । हिंसाजन्य प्रवृत्ति भन् भन् आकासिंदो छ । वास्तवमा देश चलाउने राजनेताहरूमा विग्रह र विवाद मात्र देखिएका छन्, विखण्डन र विभेदीकरणलाई त्याग्न अनकनाइरहेका छन्, सहमति र मेलमिलापपूर्ण वातावरणको नाउँमा राजनेता तथा राजनैतिक पार्टीहरू बीच शान्तिवार्ता, सहमति र सौहार्द्रता आधारभूत आवश्यकता हो भन्दै यी सबै अति प्रचारवादी शब्दमै सीमित भएका छन् । मतिभ्रष्ट स्वभाव, कलुषित विचारधारा संकुचित भावना तथा स्वार्थगत मनोभाव एवं दृष्टिलाई उनीहरूले त्याग गर्न नसक्दा देश र जनतालागायत सम्बद्ध क्षेत्र सबैतिर अस्थिरता छाउनु स्वाभाविक हो । राजनेता भनाउँदाहरू कामकुरो एकातिर कुम्लो बोकी थिमिति भनेजस्तै आ-आफ्नै डम्फु बजाउनुमै व्यस्त छन् । स्वस्थ मानसिकताको विकास गरी व्यक्तिगत, दलगत स्वार्थभन्दा माथि उठेर विधिव्यवहार गर्ने सोचको विकास अपरिहार्यतालाई हावामा उडाइरहेका छन् ।

नहि वेरेन वेरानि अर्थात वैरभावले वैरभाव कहिल्यै शान्त हुँदैन, अवैरभावले मात्र वैरभावलाई शान्त पार्न सकिने हुन्छ, यस्तै प्रकृयाबाट मात्र वैरभावलाई समनगरी वशमा पार्न सकिने हुन्छ भन्ने बुद्धोपदेशलाई सम्बद्ध राजनेताहरूले अन्तस्करणले मनन गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता हो । त्यसो नहुँदा नै एकले अर्कालाई नमान्ने, स्वीकार गर्न नसक्ने, निषेधपूर्ण व्यवहारलाई निरन्तरता दिँदै जाने प्रवृत्ति मौलाएको छ, यी यावत जरा गाडिँदै गइरहेको दृश्य भने कसैका लागि पर्ना राम्रो लक्षण होइन । नेपालका राजनेताहरूले पनि बुद्धोपदेशमा आधारित पञ्चशीलको सह-अस्तित्व सिद्धान्तलाई स्व-व्यवहारमा उतारेर शान्तिका अनुगामी, राष्ट्र एवं नागरिकहरू वर्तमान परिवेशमा शान्ति तवरमा अगाडि बढ्न सकेमा राजनीतिक अन्यायलता र अस्थिरतालाई सही ढङ्गबाट सम्बोधन गर्न सकिने हुन्छ ।

संविधान सभाको चुनावपछि नेपाली जनताले गणतन्त्रस्थापना भइसकेपछि धर्मनिरपेक्ष राष्ट्र भएअनुकूल विधिव्यवहार होला भनी धार्मिक आशा बोकेका थिए, त्यसरी राज्यका अन्य अङ्गमा समेत जनभावना अनुकूल विकासका कार्यहरू एकपछि अर्को हुँदै जालान् भन्ने चाहना बोकेकै थियो तर सम्बद्ध सरोकारवालाहरू कहिल्यै मिल्न सकेनन्, जुटेको जुटेकै छन् । पटक पटक आश्वासनसहित समयावधि थपिएको हुन्, अन्ततः संविधान सभा नै विघटन भए । कमसेकम निकासको मार्ग प्रशस्त गर्न ती राजनेताहरूको चेत खुल्नु पर्ने हो तर अझै अस्थिरता चुलिँदै गइरहेको छ । निरंकुशताले पराकाष्ठा चुलिँदै पुनः जनताको धार्मिक, सामाजिक, राजनीतिक हकहित र अधिकार खोसिने पो हो कि भन्ने त्रास पनि व्याप्त हुँदैछ । जताततै हल्लैहल्लाले मात्र स्थान ओगट्दै जाने हो भने हात्ति आयो हात्ति आयो फुस्सा मात्र होइन, बाघ आयो बाघ आयो भनेर दन्त्य कथामा जस्तै गरिने ठट्यौलीपन चिच्याहटले डुङ्गा नै पल्टियो भने न रह्यो बाँस न बज्यो बाँसुरी हुन के बेर ?!

त्यसैले नेपाली जनतालाई विकास चाहिएको छ, उनीहरू लागि शान्तिपूर्ण तवरले जीवन गुजारा गर्न अपेक्षा गरिरहेका छन् । यो सार्वजनिक एवं सार्वकालिक आवश्यकता पनि हो । तर शान्तिको पुकारमा पनि अशान्त अवस्था फ्याङ्गिँदै जानु स्वयं विडम्बना एवं दुःखकर विषय हो । जुँगाको लडाँइ छोडेर देश र जनताको लागि हाम्रा राजनेताहरू कहिले पो गम्भीर भएर लाग्ने हो, यो अत्यन्त गम्भीर विषय भएको छ ।

तूल-तूला दर्शनका भाषणभन्दा राजनेताहरूको व्यवहारमा स्वार्थरहित चेतनाको भावलाई कसरी आत्मसात गर्ने हो, त्यतातिर उहाँहरूको चेतना खुल्ने कसरी ? अहिलेसम्म त जुन जोगी आएपनि कानै चिरेको भन्ने उखानलाई चरितार्थ गर्दै देखाउँदै गरेको त माछा नै हो तर हातमा लाग्यो शुन्यजस्तै भ्यागुतो होइन भन्ने विश्वासिलो आधार नदेख्दा सबै सबै निराश भएका छन् । सम्बद्ध राजनेताहरूको तेश्रो आँखो समयमै खुलोस्, राष्ट्र र जनताले निर्धक्क भइकन श्वास फेर्न सक्न । अस्तु ॥

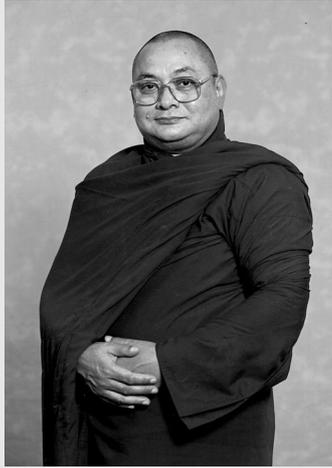
R. D. Singh

विषय-सूचि

क्र.सं.	विषय	लेखक	पृष्ठ
१.	मन बलियो हुनुपर्छ	भिक्षु अश्वघोष	४
२.	उत्पन्न विषयवस्तुलाई भाविता गर्न सिकौं	भिक्षु बोधिज्ञान	६
३.	अकुशल धर्मको चिन्तना : मिथ्याङ्क सिर्जना	लोकबहादुर शाक्य	९
४.	हाम्रो धर्म जीवन्त राखौं	डा. गणेश माली	१३
५.	विचार सागर र बुद्धको समय	शुभरत्न शाक्य	१५
६.	दशपारमिता दिशाबोध गराउने एक जीवित प्राणी	पुरन शाक्य	१७
७.	बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-१५	दुण्डवहादुर वज्राचार्य	१९
८.	अमर प्रेम	निर्मला श्रेष्ठ	२२
९.	श्व गज्यागु विडम्बना ? म्ये स्याये जिउ - द्रहं स्याये मज्जिउ ! भिक्षु आनन्द		२४
१०.	वनं नं माः श्व नं माः	राजभाई जकःमि	२५
११.	हो र ?	राज शाक्य	२५
१२.	Buddhism in Bhutan	Ashi Dorji Wangmo Wang Chuck	27
१३.	बौद्ध गतिविधि		२९

ज्ञानपूर्णिक महास्थविरलाई अगमहापण्डित पदवीद्वारा सम्मान गर्ने

नेपालका संघउपनायक एवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका अध्यक्ष धर्माचार्य भिक्षु ज्ञानपूर्णिक महास्थविरलाई म्यानमार सरकार, धार्मिक मन्त्रालयले अतिविशिष्ट अगमहापण्डित पदवीद्वारा सम्मान गर्ने घोषणा गरेको छ । सो अतिविशिष्ट सम्मान-पदवी अन्तर्राष्ट्रिय धार्मिक समारोहवीच उत्पत्तसन्ति पाय्गोडा, नेपित्व क्षेत्रमा आउँदो २६ मार्च, २०१३ का दिन प्रदान गरिने भएको छ । मलेशियामा स्वास्थ्योपचार गरी गत माघ २० गते फर्किनुभएका उहाँ संघउपनायक महास्थविर सम्मान समारोहमा उपस्थित हुन आउँदो २२ मार्चतिर म्यानमार जानुहुनेछ ।

प्रमुख, नेपाल बौद्ध परियत्ति शिक्षाका शिक्षाध्यक्ष, थेरवाद बुद्धिष्ट एकेडेमिका प्रिन्सिपल वहाँलाई यसभन्दा अगाडि म्यानमार सरकारले सन् २००१ मा अगमहासद्गुम्मतिकधज पदवी प्रदान गरेको थियो । यसअघि म्यानमार सरकारले सो अतिविशिष्ट अगमहापण्डित पदवी दिवंगत नेपालका प्रथम संघमहानायक भिक्षु प्रज्ञानन्द महास्थविरलाई प्रदान गरेको थियो भने अगमहासद्गुम्मतिकधज तथा महासद्गुम्मतिकधज पदवी विभिन्न

धर्मोदय सभाका अध्यक्ष, विश्वशान्ति विहारका

नेपाली भिक्षु तथा अनागारिकाहरूलाई प्रदान गरिसकेको छ । यसरी नै म्यानमार सरकारले अनागारिका धम्मवतीलाई अगमहागन्थवाचक पण्डित पदवीद्वारा सम्मान गरेको थियो ।

मन बलियो हुनुपर्छ

✍ भिक्षु अश्वघोष

पहिले पहिलेको कुरा हो । वाराणसी देशमा ब्रह्मदत्त नामक राजा थिए । राजाको खुब राम्री महारानी थिइन् । राजाले जनताप्रति खुब दया करुणा चित्तले राज्य चलाइरहेको थिए । त्यहीबेला महारानीले पुत्र जन्माइन् । त्यस बच्चाको नाम राख्ने दिन धुमधामसँग उत्सव मनाइयो । श्रमण-ब्राह्मणहरू र गरिबहरूलाई दान पनि दियो । राजदरवारका कर्मचारी र पाहुनाहरूलाई मिठो भोज खुवाइयो । सबै प्रसन्न थिए । त्यसपछि राजकुमारलाई ब्राह्मणहरूका समक्ष ल्याइयो । अनि राजाले सोधे- यो बच्चाको भविष्य कस्तो हुनेछ ?

अनि ब्राह्मणहरूले राजकुमारको शरीर लक्षण राम्रोसँग हेरेर कल्पना गरे । परीक्षा गरेर हेरिसकेपछि ब्राह्मणहरूले भने- राजकुमार पुण्य र राम्रो संस्कारयुक्त देखिन्छ । भविष्यमा जनताको हितसुख हुने गरी राज्य संचालन गर्नेछ । जनताको तर्फबाट पनि मानसम्मान पाउनेछ । विद्या पनि छिट्टै सिक्नेछ । पंच आयुध शिल्पशास्त्रमा पारङ्गत हुनेछ ।

राजकुमारको भविष्यवाणी सुनेर राजा खुब प्रसन्न एवं सन्तुष्ट भए । पंच आयुध (पाँच प्रकारका शस्त्र) को बारेमा दक्ष र सक्षम नामी हुने भनेकोले हाम्रो राजकुमारको नाम पंचायुधकुमार राख्नु बेश होला भनेर राजाले नाम राखिदिए । पंचआयुध भनेको= तलवार, धनुष, भाला, गद्दा र कुस्ति लड्नु हो । महारानी घरव्यवहार जान्ने ज्ञानीगुनी थिइन् । राजकुमारलाई सेवा सुश्रुषा गर्न चाहिने सबै आफैले जिम्मा लिइन् । मतलव ठीक समयमा खाना दिनु,

सुताउनु, नुहाइदिनु सबै चीज व्यवस्था गरेर राजकुमारलाई हुर्काइन् । बच्चाको स्वास्थ्य एकदम राम्रो र शरीर अस्वस्थ भनेको कहिल्यै भएन । आफ्नो बच्चालाई अपाच्य, नपच्ने खालको खुवाउँदिन । जथाभावी खाना खाउँदाखेरि बच्चाको पेट दुख्नसक्छ, अपच हुन्छ । त्यसले गर्दा बच्चा अस्वस्थ हुनसक्छ । कुनै-कुनै आमाले बच्चाले खाना खाएन र अलि अटेरिपन भएमा सन्यासी-फकिर आयो भने यो बच्चा लिएर जाऊ, बिरालो आयो, ख्याक आयो भनेर तर्साउने काम गर्ने गर्छन् । यसले गर्दा बच्चा बालकपनदेखि डरपोक बन्न सक्छ, मुटु कमजोर हुन्छ । बचपनदेखि आमा-बुबाले तर्साउने काम गरेकोले नराम्रो संस्कार मनमा रहिरहन्छ । त्यसैले महारानीले पंचायुधकुमारलाई मन बलियो हुने, नडराउने, उत्साह बढ्ने, बहादुर हुने, कसैसित नडराउने मात्र कुरा सिकाइरहेकी थिइन् ।

राजकुमार पाँचवर्ष पुग्दाखेरि अक्षर पढाउन थालिन् । उनले अक्षर छिटो सिके । बच्चा ठूलो भयो । ज्ञान पनि बढ्न थाल्यो । अरू-अरू विद्याशास्त्र पढाउने योजना बन्दै गयो । त्यसबेला राम्रो शिक्षा पढाउने तक्षशिला भन्ने नामी शिक्षालय थियो । राजकुमारलाई त्यहाँका दिसापामोक्ष (प्रधानाचार्य) कहाँ लगेर एकदुई हजार रूपैयाँ दिई भर्ना गराएर छोडिदियो । प्रधानाचार्यलाई पंचायुधबारे राम्रोसँग शिक्षा दिनुस् र निडर हुने शिक्षा दिनुहोला भनेर प्रार्थना गरे ।

राजकुमारलाई त्यहाँ धेरै वर्ष बस्नै परेन । शिल्पशास्त्र र शस्त्रअस्त्र चलाउने शिक्षामा पनि राजकुमार छिट्टै पारङ्गत भए । कुस्ति लड्नुमा दक्ष भए । विस्तारै राजकुमार आफ्नो दरबार फर्कने बेला भयो । राजकुमारले गुरु कहाँ गई पाउ ढोगेर बिदा माग्दै भने- म धेरै वर्ष यहाँ

यस अङ्क

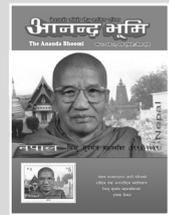

आनन्दभूमि

पढौं पढाऔं, समयमै वार्षिक ग्राहक बनौं

आनन्द कूटी विहार संस्था, पो.ब.नं. ३००७, काठमाडौं, फोन: ४२७१४२०
E-mail : anandakutivihar@gmail.com, anandakutivihar@ntc.net.np
gkondanya@gmail.com, kondanya@soon.com

गताङ्कमा

बसैं, केही भूल भए क्षमा पाउँ भनी क्षमा मागे । गुरुले क्षमा दिनुभयो । दुइटा देशबीच घनघोर भयानक जङ्गल रहेछ । त्यही जङ्गलबाट वाराणसी शहर जानु पर्दोरहेछ । जङ्गलतिर जानलाग्दा स्थानीय जनताले भने- "ए महाशय ! यस जङ्गलबाट नजाऊ खतरा छ ।"

राजकुमारले सोधे- किन ? यहाँबाट गयो भने के हुन्छ ?

त्यहाँका मानिसले भने- यस जङ्गलभित्र अति खतरनाक राक्षस छ । त्यहाँ जाने सबैलाई मारेर खाइदिन्छ । हेर तिमी भरखरको राम्रो मान्छे, किन अकालमा मर्ने ? त्यो राक्षसको त भालुको जस्तो लामो-लामो कपाल, दाँत पनि उस्तै तीखो-चुच्चो छ । हातखुट्टाका नङ पनि भालुको जस्तै छ । राजकुमारले भने- म राक्षसदेखि डराउँदिन । राक्षससँग लड्ने विद्या सिकेर आएको छु । मलाई मेरी आमाले बचपनदेखि राक्षससँग लड्ने, नडराउने कुरा सिकाइराखेको थियो । अहिले तक्षशिलामा पनि गुरुले कसैसँग डराउनु नपर्ने शिक्षा दिएर तालिम दिनुभएको छ । मैले राक्षसलाई दमन गर्न सकछु ।

मानिसहरूले भने- कस्तो खालको मान्छे ! भनेको कुरा पनि नसुन्ने । तिमी राक्षससँग लड्न सक्दैनौ । कस्ता-कस्ता बलवान, पहलमानलाई त मारेर खाइसक्यो । तिमी त भर्खरको पढ्दा जवान केटा, भनेको कुरा मान, यो जङ्गलमा नजाऊ ।

मानिसहरूले भने- आजकलका पढ्दाहरूले बुढाबुढीहरूको कुरा कहाँ सुन्छन र ? तिमी भनेको कुरा मान्दैनौ, मर्न जाऊ । राजकुमार कति पनि नडराकन गाउँलेहरूको कुरा नसुनी खुरु-खुरु जङ्गलतिर पसे । राक्षस भएको ठाउँमा पुग्यो । राक्षस अगाडि उभिन आयो । राक्षसलाई राजकुमारले भने- म यहाँ आएको मेरो बहादुरीपन र पुरुषार्थ देखाउनलाई हो । तिमी यहाँ छौ भन्ने सुनेर तिमीसित लड्न आएको । तिमीसँग ताकत छ भने आऊ लड्न । तिमीलाई मसँग भएको विषले भरिएको तीरले सिध्याइदिन्छु । यसरी फुर्तिसाथ उनले राक्षसलाई तर्साएलगत्तै धनुष वाणले हिकाए । तर, त्यो वाण राक्षसको रौंमै टाँसिए । राक्षसको रौं गमले भरिएको थियो ।

राक्षसले भन्यो- तिम्रो धनुषवाणको केही काम आएन । अब तिमी के गर्न सक्छौ ? यस्तो भनेर कुकुरले शरीर भारे जस्तो भारे बाण सबै भुईँमा फारिदियो । तर

राजकुमार हतोत्साही भएन, पुनः तलवार भिकेर हान्यो । तलवार पनि राक्षसको शरीरमा टाँसियो, गद्दाले हान्यो, त्यो पनि काम आएन । फलामको चक्काले हान्यो, त्यो पनि राक्षसको शरीरको रौंमा अड्क्यो । राक्षसले सोध्यो- अब के गर्ने ताकत छ ? तिमीलाई खाए हुन्छ ?

राजकुमारले भने- ए राक्षस ! धनुषवाण आदि शस्त्र भएकोले म यहाँ आएको होइन । मेरो हात धेरै बलियो छ । तिमीलाई मेरो हातले हानेर ढाडै भाँचिदिन्छु । हानेको दुईवटै हात पनि राक्षसको शरीरमा अड्क्यो । अनि लातले हान्यो, टाउकोले हान्यो, तर केही भएन । तैपनि राजकुमार डराएनन्, धैर्यता गुमाएनन् । निडर भई राक्षससँग कुरा गर्दै थिए ।

राक्षसले विचार गर्न थाल्यो- यो मान्छे मामुलिको होइन, यसमा धेरै मनुष्य गुणधर्म छ, यो सिंहजस्तै मान्छे रहेछ । राक्षसले राजकुमारसँग सोध्यो- तिम्रो जन्म शस्त्रअस्त्र र शरीर पनि काम आएन, तैपनि तिमी अलिकति पनि डराउँदैनौ । के कारणले तिमी निडर भएको ? तिमीसँग अरु अदृश्य शक्ति के छ ?

राजकुमारको उत्तर थियो- मेरो शरीरभित्र वज्रायुध छ । तिमीले मलाई खायो भने तिम्रो पेट फुटेर मर्छौ । त्यसैले म डराउँदिन । डराउनुपर्ने कुनै कारण छैन । यहाँ राजकुमारले दिएको उपमा वज्रायुधको अर्थ हो प्रज्ञा, बुद्धि र ज्ञान ।

राक्षसले विचार गर्न थाल्यो- यसले भनेको कुरा सही हो । यसको मासु खायो भने पच्ने छैन । यो मानिस उत्तम खालको हो । अवश्य नै यसको पेटभित्र यस्तो अस्त्र हुनुपर्छ, त्यसैले ऊ नडराएको होला । यसलाई खाएर भलो हुँदैन । यसरी विचार गरेर भन्यो- म तिमीलाई खाँदिन, म तिमीलाई छोडिदिन्छु । म तिम्रो धैर्य र निर्भय देखेर प्रभावित भएँ ।

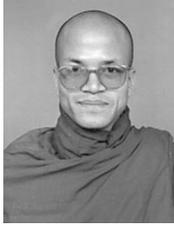
राजकुमारले भन्यो- म त्यत्तिकै जान्न । तिमीलाई मसँगै लैजान्छु । म वाराणसी नगरको राजकुमार हुँ । यस जङ्गलमा बसेर तिमीले धेरै मानिसलाई हिंसा गरेर दुःख दिएकै छौ । तिमीले यस्तो पापकर्मलाई छोड्न सक्तैन भने म तिमीलाई बाँकी राख्दिन । तिमीलाई म पालेर राख्नेछु । तिमी ज्ञानी हुनुपर्छ । त्यसपछि राक्षस राजकुमारको आज्ञानुसार बस्न राजी भयो । राजकुमार बोधिसत्त्व थियो । (श्रोत : पंचायुध कुमार जातक)

उत्पन्न विषयवस्तुलाई भाविता गर्न सिकौं

✍ भिक्षु बोधिज्ञान

१) आर्य अष्टांगिक मार्ग पूरा भइरहेको हुन्छ ।

उत्पन्न विषयवस्तुलाई भाविता गर्ने क्रममा विषयवस्तुको स्वभाव थाहापाउने गरी लक्ष्य राख्ने सम्यक् संकल्प, उद्योग कोशिस गर्ने वीर्य भइरहेको समयमा सम्यक् व्यायाम, यी दुई अङ्गले युक्त भएमा विषयवस्तुमा चित्त राख्न सक्छ र स्मृति भइरहेको हुन्छ । कोशिस गर्दै भाविता गर्दै जाँदा स्मृति बलवान् भई समाधि विकास भएर आउँछ । स्मृति र समाधि वृद्धि हुँदै आएपछि त्यस विषयवस्तुको यथार्थ स्वभाव थाहा पाएर सम्यक् दृष्टि हुन्छ । सम्यक् संकल्प, व्यायाम, स्मृति, समाधि भइरहेको अवस्थामा शरीर वचनले नराम्रो काम गर्न नपर्ने भई चेतना शीलले सम्पन्न भइरहेको हुन्छ । यसरी उत्पन्न विषयवस्तु एकपटक भाविता गर्ने बेलामा आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग पूर्ण हुनेहुन्छ । क्षणिक समाधि वृद्धि भई बलवान् हुने अवस्थामा प्रज्ञाज्ञान पनि क्रमशः वृद्धि हुँदै आउँछ र अभ्यास गर्ने श्रद्धा तथा आत्मविश्वास पनि बढ्दै आउने हुन्छ । विषयवस्तुलाई निरन्तर भाविता गर्न सकिरहेँदा त्यस आरम्भण विषयवस्तुको सभाव, संखत र सामान्य लक्षण देख्ने भई विपस्सना ज्ञान उत्पन्न हुने हुन्छ । जतिबेला विद्या (विज्जा) उत्पन्न हुन्छ त्यसबेला अविद्या (अविद्या) हटिरहेको हुन्छ । अविद्या हट्यो भने तृष्णा पनि उब्ज्न पाउँदैन । तृष्णा भएन भने उपादान पनि उत्पन्न हुँदैन । क्लेशको टाउको अविद्यालाई हटाउँदा अरू अनुशय क्लेश पनि हट्ने हुन्छ । अनुशय क्लेश उत्पन्न नहुँदा परियुष्ठान र वीतिक्रम क्लेश पनि उत्पन्न हुँदैन । क्लेश दूरी भावतो ... क्लेशबाट टाढा भइरहेको समयमा प्रज्ञा वृद्धि हुन्छ । स्मृति समाधि भइरहेको अवस्थामा

उत्पन्न भएको प्रत्येक विषयवस्तु आरम्भण नाम -रूप दुःखसत्य भइरहेकोले त्यही समयमा भाविता भइरहेको क्षणमा विषयवस्तुको वास्तविक स्वभाव थाहापाउँछ र सम्यक् दृष्टि भइरहेको अवस्थामा अविद्या घुस्न पाउँदैन । अविद्या नहुने बित्तिकै तृष्णा हुँदैन र तृष्णा भएन भने उपादान पनि उत्पन्न हुन पाउँदैन । दुःखको मूल कारण भएको अविद्या, तण्हा र उपादान क्लेशहरूलाई नाश गरिरहेको क्षणमा दुःखको कारण हटेको हुन्छ र अविद्या तृष्णा दृष्टि उपादान क्लेश नहुने बित्तिकै क्लेशको बन्धनबाट चित्त मुक्त भइरहेको हुन्छ ।

काम वितर्क, व्यापाद वितर्क र विहिसा वितर्क भन्ने मिथ्यावितर्क र पञ्चनीवरणको साथै विभिन्न क्लेशहरू मित्र पस्न पाउँदैन, पञ्चनीवरण आदि क्लेशबाट अलग भइराखेको समयमा चित्त शुद्ध, परिशुद्ध, निर्मल भइरहेको हुन्छ । १ सेकेण्ड भाविता गरे १ पटक चित्त परिशुद्ध, निर्मल हुन्छ । १ मिनेटमा ६० पटक, ५ मिनेट भाविता गर्न सके ३०० पटक । यसरी नै १ घण्टा भाविता गर्नसक्यो भने ३६०० चोटी चित्त सफा तथा शुद्ध भइरहेको हुन्छ । यसरी सेकेण्ड, मिनेट, घण्टा, दिन हुँदै भाविता भइरहेको क्षणमा चित्त निर्मल, स्वच्छ भएर आइरहेको हुन्छ । १ घण्टाको

समयमा धेरै कुशल चित्त बनाउन सकिन्छ । स्मृतिले क्लेशलाई क्षणिकरूपमा रोक्छ भने अभ्यास बलियो भएपछि विपस्सना ज्ञानले धेरै समयसम्म अनुशय क्लेश उत्पन्न हुन दिँदैन । जब क्लेश वर्त रोकछ तब कर्म वर्त पनि रोकिन्छ । कर्म वर्त रोकिँदा विपाक वर्त पनि रोकछ । यसरी संसार चक्र दुःखमा घुम्ने रोकिन्छ ।

२) चतुसच्च थाहा पाउन सके तदङ्ग निरोधको रूपमा शान्तिको अनुभव गर्न पाइने ।

क) आर्यअष्टाङ्गिक मार्ग पूरा भइरहेको समयमा मार्गसत्य विद्यमान रहिरहेको हुन्छ ।

ख) उत्पन्न भएको प्रत्येक विषयवस्तु आरम्भण नाम -रूप दुःखसत्य भइरहेकोले त्यही समयमा भाविता भइरहेको क्षणमा विषयवस्तुको वास्तविक स्वभाव थाहापाउँछ र सम्यक् दृष्टि भइरहेको अवस्थामा अविद्या घुस्न पाउँदैन । अविद्या नहुने बित्तिकै तृष्णा हुँदैन र तृष्णा भएन भने उपादान पनि उत्पन्न हुन पाउँदैन । दुःखको मूल कारण भएको अविद्या, तण्हा र उपादान क्लेशहरूलाई नाश गरिरहेको क्षणमा दुःखको कारण हटेको हुन्छ र अविद्या तृष्णा दृष्टि उपादान क्लेश नहुने बित्तिकै क्लेशको बन्धनबाट चित्त मुक्त भइरहेको हुन्छ । यसरी भाविता भइरहुँजेल क्षणिकरूपमा क्लेशबाट

मुक्त विमुक्त भइरहेको समयमा सुखशान्तिको अनुभव गर्न पाइरहेको हुन्छ । जुन धर्म सुख सांसारिक पञ्चकामगुणको सुखभन्दा तुलना गर्न नसकिने गरी धेरै राम्रो भइरहेको हुन्छ ।

यतो यतो सम्मसति खन्धानं उदयवयं
लभति पीति पामोज्जं अमतं तं विजानतं ॥

(धम्मपद ३७४)

जतिबेला योगीले पञ्चस्कन्धको उत्पत्ति र विनाश देखिन्छ, त्यसबेला क्लेशबाट मुक्त भइरहेको अवस्थामा अमृतलाई थाहा पाई प्रीति प्रामोद्यको अनुभव गर्दछ । यसरी जतिबेला भाविता हुन्छ, त्यसबेला क्षणिक समाधि लाभ भएर तदङ्ग निरोध, तदङ्ग शान्तिसुखको अनुभव योगीहरूले गर्न पाइरहेका हुन्छन् ।

स्वभावधर्मलाई थाहा नपाएर बसेको धेरै वर्षको समयभन्दा स्वभाव धर्मलाई जानेर, स्मृतिसमाधियुक्त भइरहेको त्यो क्षणको महत्त्वबारे भगवान् बुद्धले प्रशंसा गरिराख्नुभएको वाक्य हो-

यो चे वस्ससतं जीवे, दुपञ्जो असमाहितो

एकहं जीवितं सेय्यो, पञ्जवन्तस्स भ्राथिनो ॥

- बुद्धिहीन असमाहित भएर सयवर्ष जीवन जीउनुभन्दा ध्यानी प्रज्ञावान भएर एकै दिन जीवन जीउनु बेस छ ।
(-धम्मपद १११)

३) विपरित मानसिक शक्तिहरू क्षीण हुने ।

क) उत्पन्न विषयवस्तुमा लक्ष्य राख्ने वितर्क (सम्यक् संकल्प) र कोशिस उद्योग गर्ने वीर्य (सम्यक् व्यायाम) भइरहेको बेलामा थिनमिद्ध र आलस्यपन घुस्न पाउँदैन । चित्त स्वच्छ, उत्साहित, जागृत, fresh, blossom भइरहेको हुन्छ । विषयवस्तुको यथार्थ स्वभाव थाहापाउन लक्ष्य राख्ने र कोशिस गरिरहने हुनाले पञ्चकामगुणमा भुल्ने चाहना (काम वितर्क), अरुप्रति द्वेष, आघात गर्ने, बदला लिने भाव आउँदैन (व्यापाद वितर्क) र कसैलाई बिगार्ने, मार्ने, हानी नोक्सानी गर्ने इच्छा (विहिंसा वितर्क) पनि उब्ज्न पाउँदैन ।

ख) स्मृति भइरहेको अवस्थामा क्लेशभिन्न पस्न पाउँदैन । क्लेशबाट चित्त सुरक्षित हुन्छ ।

ग) समाधि छ भने चित्त विक्षिप्त हुँदैन । विषयवस्तुमा चित्त टाँसिरहेको हुन्छ । उद्धच्चकुक्कुच्चबाट टाढा भइरहेको हुन्छ ।

घ) सम्यक् दृष्टि भइरहेको अवस्थामा विषयवस्तुको

यथार्थ स्वभाव थाहापाइरहेको हुन्छ । चारधातु स्वभाव, सभाव, संखत तथा सामान्य लक्षण, अनित्य, दुःख, अनात्म लक्षण बुझिराखेको हुन्छ । कर्मसकता सम्यक् दृष्टि भई जीवात्मा तथा परमात्मा (ईश्वर) छ भन्ने मिथ्याधारणा गलत विचारधारा हुँदैन । त्रिरत्न, कर्म र कर्मफल आदि विषयमा शंका उपशंका गर्ने विचिकिच्छा पनि हटिरहेको हुन्छ ।

बसिरहेको अवस्थाबाट उठ्न मन लागिरहेछ भनी भाविता गर्दै बिस्तारै उठ्ने बेलामा उठ्न मन लागेको चित्त कारण र शरीर बिस्तारै हलचल भएर उठेर आएको रूप कार्यको रूपमा थाहा पाएको हुन्छ । त्यस्तैगरी उभिरहेको क्षणबाट बस्ने बेलामा पनि बस्न मन लागेको छ भनी भाविता गरेको चित्त कारण र सुस्तरी सुस्तरी गह्रगो हुँदै शरीर तल तल गइरहेको रूप कार्यको रूपमा जानिरहेको हुन्छ । यसरी कारण कार्य थाहा भएको अवस्थामा ईश्वर, परमात्माले संसार श्रृष्टि गरेको भन्ने दृष्टि हटेर गइरहेको हुन्छ । कुनै काम हुन कारण जुटेर हुन्छ भन्ने कुरा अनुभवले थाहा पाएर आइराखेको हुन्छ ।

ङ) सम्यक् कर्मान्त हुने बेलामा शरीरबाट गरिने प्राणी हिंसा, चोरी कर्म तथा व्यभिचार अकुशल कर्म हुन पाउँदैन ।

च) सम्यक् वचनयुक्त भइरहने समयमा भुठो बोल्ने, चुक्ली कुरा गर्ने, कडा बोलीवचन प्रयोग र व्यर्थ कुरा गर्नबाट अलग भइरहेको हुन्छ ।

छ) सम्यक् आजीविका हुने भएकोले मिथ्या तरीकाले हुने जीवन यापनबाट अलग भइरहेको हुन्छ ।

ज) हिरी गुणधर्म हुने अवस्थामा आफूलाई निन्दाचर्चा हुने नराम्रो काम गर्नमा लाज मान्ने भई अलग भइरहन सक्छ । आफूलाई गौरव राख्न सक्ने हुन्छ ।

झ) ओत्तप्य भन्ने गुण हुँदा नराम्रो काम गर्नमा भयत्राश मान्ने स्वभाव हुन्छ । अरुलाई हानी नोक्सानी हुन नदिन प्रयासरत भइरहेको हुन्छ ।

४) सानो सानो क्षणमा पनि स्मृति राख्न नसक्ने भएर आउँदा वा स्मृति छुटिरहेको अवस्थामा मन बाहिर गएर विभिन्न कल्पना आएकोमा लाज मान्ने हिरी ओत्तप्यको गुण वृद्धि हुने हुन्छ । नराम्रो शारीरिक, वाचिक, मानसिक कर्म गर्नमा लाज, शरम, डर, त्राश मान्ने भएपछि जीवन सुधार गर्ने अवसर पाउने हुन्छ । आफ्नो व्यवहारलाई मूल्यांकन गरी सचेत र सतर्क रहन सक्ने हुन्छ । श्रद्धा,

वीर्य स्मृति, समाधि, प्रज्ञा, हिरी ओत्तप कुशल गुणधर्म एक जनासँग वृद्धि भएमा व्यवहार राम्रो भई एकजनाको तर्फबाट वरिपरिको वातावरण र विश्वमा शान्ति कायम गर्न सघाउ पुगिरहेको हुन्छ । कुशल पुण्य गर्ने धेरै व्यक्ति भएर आउँदा धेरैको तर्फबाट पनि अरुलाई हानी नोक्सानी पुग्न नदिन कोशिस भई हितसुख उपकार हुने काम गर्दै जाँदा धेरैको तर्फबाट कल्याण हुने काम भइरहन्छ ।

५) अभ्यासको क्रममा पुरानो गल्ती सम्झँदा र आफूले गर्नुपर्ने कर्तव्य पुरा गर्न नसकेको कुरा सम्झँदा आत्मनिन्दा गर्नुपर्ने र अरूले गरेको निन्दाचर्चा उपहासका कुरा सुन्नुपर्दा मन नरमाइलो लाग्ने, मन स्वच्छ हुन नसक्ने हुनाले पछि त्यस्तो गल्ती नहोस् भनेर सचेत हुन सकिनेहुन्छ । अष्टलोक धर्ममा नराम्रो पक्ष सामना गर्नुपर्दा गाह्रो हुन्छ । शारीरिक, वाचिक, मानसिक कर्मको मूल्यांकन गर्दा सानासाना कमजोरीहरू पनि थाहाभई सुधार गरेर अगाडि बढ्ने मौका हुन्छ । समूहमा ध्यान बस्दा अरूको सानो व्यवहारबाट आफूलाई प्रभाव परेकोलाई आधार गरी आफूले पनि त्यस्तै व्यवहार गर्नु भन्ने अरूलाई पनि त्यस्तै नराम्रो प्रभाव, असर पुग्न जान्छ भनी सतर्क रहन सक्ने हुन्छ ।

ध्यान बस्न मन हुँदाहुँदै पनि कहिलेकाहिं विभिन्न खालका कल्पना, विचार आएर पञ्चनीवरणले आफ्नो वशमा लिँदा मनलाई एकाग्र गर्न नसक्ने अवस्थालाई विचार गरेर वा विषयवस्तुमा मन पठाउन गाह्रो भएको अवस्थामा कारणलाई बुझेर कम्मसकता सम्यक् दृष्टिलाई (राम्रो काम गर्दा राम्रो प्रतिफल र नराम्रो काम गर्दा नराम्रो प्रतिफल नै प्राप्त हुन्छ भन्ने बुझ्ने) वृद्धि गर्दै लान मिल्छ । कम्मसकता सम्यक्दृष्टि वृद्धि गर्नुको साथसाथै कारण कार्य र स्थानास्थानलाई विचार गर्न सक्ने, कुन काम गर्दा लाभ हुने, कुन काम गर्दा लाभ नहुने फरक छुट्याएर सिक्न बुझ्न सकिने **प्रतिसंख्यान बल**, अनि त्यसरी छुट्याई सकेपछि हटाउनु पर्नेलाई हटाउने र अनुशरण गर्नुपर्नेलाई अनुशरण गर्दै लाने **भावना बल** पनि लगाउन पाइरहेको हुन्छ ।

६) पञ्चकामगुणमा मन नभुल्दा चित्त आकुलव्याकुल नभएको र त्यसैअनुसार राम्रो काम गर्दा राम्रो प्रतिफल थाहा पाउने भएकोले फाइदा नभएको काममा प्रयोग भइरहेको र हुने समय कुशल कर्म गर्नमा सदुपयोग गर्न सकिन्छ । विहान उठेदेखि नसुतेसम्म स्मृति नटुटने गरी हरबखत कोशिस गरिरहँदा सम्यक् व्यायाम मार्गाङ्ग वृद्धि भई कार्य गर्ने क्षमता बढाउँछ ।

७) गल्ती नहोस् भनेर होसियारी अपनाएतापनि कोशिस गरिरहेपनि कुनै पनि अवस्थामा कुनै न कुनै कारणले काम गर्दा आफूले पनि गल्ती भएकोलाई महशुस गरेर अरूबाट गल्ती हुँदा क्षमा दिने भाव विकास हुन्छ । मैत्री, करुणा, दया, मुदिता आदि राम्रो भाव वृद्धि हुन्छ । यी राम्रा भावनाहरू भएमा जहाँ बसेपनि सुखशान्तिसँग बस्न सकिने हुन्छ ।

८) शरीरको क्रियाकलापमा होस पुऱ्याउनु मनको लागि धेरै नजिकको विषयवस्तु हो । तर पनि शरीरको क्रियाकलापमा चित्त नटाँसी संसार घुमिरहन्छ । सतिपट्टान भावनाको प्रतिफलमा श्रद्धा-विश्वास नभएर हो कि ? लक्ष्य राख्ने वितर्क नमिलेर हो वा उद्योग कोशिस गर्ने वीर्य कमजोर भएर हो कि ? अभ्यास गरिरहँदा पञ्चनीवरण वा मिथ्या संकल्प वा विभिन्न योजना, विचारको प्रवेशले विषयवस्तुमा मन पठाउन गाह्रो भएको भन्ने कारण थाहा पाउन सकी त्यसलाई भाविताद्वारा हटाई अगाडि जान सकिने हुन्छ । चित्त संयम गर्न गाह्रो रहेछ भन्ने कुरा बुझ्नु पनि सुधारको लागि बाटो हो । विषयवस्तुमा मन एकत्रित गर्न नसकेको कारणलाई आधार बनाई आफ्नो व्यवहारलाई मूल्यांकन गरी सुधार गर्दै अगाडि जान सकिने हुन्छ ।

(पण्डिताराम ध्यानकेन्द्रका ओवादाचरिय सयादो भदन्त पण्डिताभिवंश महास्थविरबाट पण्डिताराम जंगल ध्यानकेन्द्रमा विभिन्न वर्षहरूमा डिसेम्बर र जनवरी महीनामा संचालित विशेष ध्यानशिविरहरूमा दिनुभएका उपदेशबाट सारसंक्षेपको रूपमा लिएर तयार पारिएको अंश ।)

(पण्डिताराम ध्यानकेन्द्रका ओवादाचरिय सयादो भदन्त पण्डिताभिवंश महास्थविरबाट पण्डिताराम जंगल ध्यानकेन्द्रमा विभिन्न वर्षहरूमा डिसेम्बर र जनवरी महीनामा संचालित विशेष ध्यानशिविरहरूमा दिनुभएका उपदेशबाट सारसंक्षेपको रूपमा लिएर तयार पारिएको अंश ।)

अकृशाल धर्मको चिन्तना : मिथ्याङ्क भिर्जना

लोकबहादुर शाक्य

कृपालु बोधिसत्त्वहरूले अरुको हित गर्नको लागि निरन्तर उद्यत भइरहनु पर्छ । त्यसो गर्ने क्रममा निषेध गरिएको कुरा गर्नु परे पनि गर्नुहुन्छ भन्ने सिद्धान्त छ । तर त्यो सबैलाई होइन । जसको करुणा र प्रज्ञाको बल धेरै भइसकेको छ, उनीहरूले सत्त्वहरूको अर्थसिद्ध गर्न प्रज्ञाको माध्यमबाट उचित देखेपछि करुणाको बलले प्रतिषेध गरिएको आचरण गरे पनि दोष लाग्दैन भन्ने तात्पर्य हो । किनकि त्यस अवस्थामा गरिएको आचरण करुणाकै अभ्यास र बोधिचित्तकै संरक्षण हुनजान्छ । त्यसैले संवरमा त्रुटि पनि हुँदैन । बुद्धको शासन गतिशील हुन्छ । तर सबैका लागि त्यस्तो नभएर करुणाको अत्यन्त उत्कर्षमा पुग्नाले भएको परतन्त्रताबाट एकरस देख्ने र स्वार्थको प्रयोजनबाट पूर्णरूपले विमुख भइसकेका एवं प्रज्ञा र करुणाको बलले परार्थसिद्ध गर्न उपाय कौशल्य बोधिसत्त्वहरूको निमित्त मात्र हुन्छ र त्यहाँ कुनै आपत्ति हुँदैन । उपालि परिपृच्छामा आपत्ति र अनापत्तिको व्यवस्था स्पष्ट पारिएको छ । त्यसअनुसार बुझ्नुपर्छ । त्यस्तै उपाय कौशल्य सूत्रमा ज्योतिष्कमाणवाधिकार पनि त्यो कुरा उल्लेख गरिएको छ ।

शरीर आदि आत्मभावलाई परार्थमा संलग्न बनाइएकोले औषधि, वस्त्र आदिले यसको संरक्षण गर्नुपर्छ । आर्यरत्नमेघमा बताइएको छ भैषज्य (औषधि) दुई प्रकारका हुन्छन्, १- सतत्भैषज्य, २- ग्लानप्रत्यय भैषज्य । सतत्भैषज्य भनेको जीउलाई धान्न आवश्यक

पहिलेको जनगणनापछि दश वर्ष भित्र बौद्धहरू जन्म भएर पनि अवश्य वृद्धि भएका छ । कम हुने कारण छैन । तर गत जनगणना कार्यमा बौद्धहरूले राम्ररी रेखदेख गर्न कमजोरी भएको छैन भन्न सकिँदैन । फलस्वरूप कट्टर हिन्दूहरूले मौका छोपि बौद्धहरूको संख्या कम गर्न जाल रचेको बुझ्न सकिन्छ । त्यसैले जनगणना मिथ्याङ्क भएको स्पष्ट देखिन्छ ।

पर्ने पौष्टिक पदार्थयुक्त भोजन (भात), रोटी आदि हुन् । ग्लानप्रत्यय भैषज्य भनेको शरीरमा विकार पैदा भएर कार्य सञ्चालन गर्न गाह्रो भएको बेला उक्त विकारलाई हटाउन प्रयोग गरिने औषधि हो । सतत्भैषज्यको खोजीमा गाउँमा पिण्डपात्रका निमित्त (भिक्षाटन गर्न) जाँदा पनि बताइएका शिक्षा अनुसार स्मृतिसम्प्रजन्यसहित जानुपर्छ र जो प्राप्त हुन्छ त्यसलाई चार भाग लगाएर एक भाग पतितहरूका निमित्त, दोश्रो भाग अनाथहरूका निमित्त र तेश्रो भाग ब्रह्मचर्य व्रतमा रहनेहरूका निमित्त छुट्याउनु पर्छ । अनि चौथो भाग आफूले खानुपर्छ । त्यसमा पनि धेरै पनि होइन, थोरै पनि होइन, मध्यम मात्रामा खानुपर्छ । त्यसरी खाँदा रागसहित भएर खानु हुँदैन, द्वेषसहित भएर खानु हुँदैन, लोभी भएर खानु हुँदैन, केवल यो कायको स्थिति र यसलाई चलाइराख्नको लागि भनेर खानुपर्छ । थोरै खाएमा दुब्लो, कमजोर र रोगी हुने भएकोले कुशल धर्मको अभ्यासबाट पराङ्मुख हुनुपर्ने स्थिति आउँछ भने धेरै मात्रामा खानाले मोटो, अल्छी केही गर्न नसक्ने हुन पुगिन्छ । अतः ठीक मात्रामा पिण्डपात खाएर कुशल पक्षहरूको अभ्यासमा लागिरहनु पर्छ ।

आर्यरत्नराशिमा यस्तो पनि उल्लेख गरिराखेको पाइन्छ, खाँदाखेरि यस्तो मनसिकार उत्पाद गर्नुपर्छ कि शरीरमा किराका अस्सी हजार कुलहरू छन् । तिनीहरू सबैले यही भोजबाट सुख आहार प्राप्त गरुन् । यिनीहरूलाई भोजनद्वारा संग्रह गरिन्छ । बोधिप्राप्त भएपछि फेरि धर्मद्वारा संग्रह गरिन्छ । यसप्रकार सम्पूर्ण उपभोग गरिने वस्तुहरूलाई सत्त्वको निमित्त अधिष्ठित गर्नुपर्छ । नत्र भने आफ्नो तृष्णालाई

मेटाउन भोग गर्ने हो भने क्लेशले भरिएको आपत्ति हुनजान्छ । ग्लान (शरीरमा विकृति आई रोग लागेको अवस्था) पनि तीन प्रकारका हुन्छन्- १) यामिक, २) साप्ताहिक, ३) यावज्जीविक । तिनीहरू सबै भिक्षुविनयमा प्रतिपादित गरिएको छ । भिक्षुका तीन चीवरहरू र एक पात्र हुनुपर्छ । तीन चीवरमा १) अधोवस्त्र, २) उत्तरासङ्ग, ३) संघाटी हुन्छन् । ती भन्दा बढी वस्त्र छन् भने कसैले मागेमा दिनुपर्छ । बोधिसत्त्व प्रातिमोक्षमा पनि यही बताइएको छ । क्षमताभन्दा बढी अति त्याग पनि गर्नु हुँदैन र आत्मरक्षा पनि गर्नुपर्छ भन्ने देखाउन आचार्य भन्नुहुन्छ :-

सद्धर्मसेवक कायमितरार्थं न पीडयेत् ।

एवमेव हि सत्वानामा शामाशू प्रपूरयेत् ॥

(अर्थ- सद्धर्मको सेवक शरीरलाई पीडा गर्नु हुँदैन । राम्ररी संरक्षण गरिराखेमा नै सत्त्वको आशा पुरा हुन्छ ।)

मनुष्य सर्वश्रेष्ठ प्राणी भएकोले दैनिक जीवन व्यवहार चलाउँदा पनि भौतिक विकासको साथसाथै आध्यात्मिक उन्नतितर्फ पनि हेरविचार गर्नुपर्ने रहन्छ । नत्र शुद्ध रूपले कामकुरो नभई भूल हुनसक्छ । व्यक्तिगत जीवनको साथसाथै समाज, कार्यालय र सार्वजनिक कामकुरो पनि सुचारु रूपले सम्पन्न गर्न होसियारी हुनुपर्ने रहेछ । मनुष्य जीवन सफलपूर्वक निर्वाह गर्न धर्मचित्त विकसित गर्न पनि बिर्सनु हुँदैन । संसारमा देखापरेका धर्मको लक्ष्य भनेको कुशल, मंगल, सेवाको कामकुरो गर्ने, मैत्री, करुणा, समान भावना विकसित गर्ने, नैतिकवान चरित्रवान भएर राग, द्वेष, मोह, अहंकार, ममकार निवारण गर्नु हो ।

सरकारी तथा गैरसरकारी कामकुरा सुचारु रूपले गर्न अथवा गराउन पनि बुद्धि, विवेक नभइ हुन्न । २०६८ सालको जनगणनाको नतिजा निस्केपछि तथ्यांक सही भएन भनेर आवाज उठ्यो । विशेष गरी धर्म र संस्कृतिको तथ्यांक गलत छ भनेर विरोध गरेका हुन् । जनगणनाको लगतमा आदिवासी सूचिकृत ५९ मध्येमा १२ जातिको अस्तित्व समाप्त गरेको, आदिवासी जनजातिको कूल जनसंख्या दशवर्ष अधिभन्दा २ प्रतिशत कम देखाइएकोमा आपत्ति प्रकट गर्दै

जनगणनाको नतीजा तथ्याङ्क नभै मिथ्याङ्क भयो भनेर नेपाल आदिवासी जनजाति महासंघले तथ्याङ्क विभाग घेराउ गरेर जनगणनाको प्रतिवेदन समेत जलाएको थियो । बौद्धहरूको जनसंख्या पहिले १०.७४ प्रतिशत भएकोमा २०६८ को जनगणनामा ९ प्रतिशत मात्र देखाउनु गम्भीर आपत्तिजनक एवं चासोको विषय भएको छ । आदिवासी जनजाति ३० प्रतिशत देखाइराखेकोमध्ये धर्मको नाममा बौद्धहरूको संख्या ९ प्रतिशत मात्र हुनु मिथ्याङ्क हो । यसपालिको जनगणनामा बौद्धहरूको संख्या कम देखाइएको कुरालाई लिएर धर्मोदय सभाले प्रधानमन्त्रीलाई ज्ञापन पत्र बुझाए भने यसैगरी ललितपुरको बौद्ध युवा कमिटीको संयोजनमा युवक बौद्ध मण्डल नेपाल, बौद्ध विहार संघ पुल्चोक, ज्यापू समाज यल, बुद्धजयन्ती ट्रष्ट कमिटी ललितपुर, सुखी होतु नेपाल, लोटस रिसर्च सेन्टर, ख्याबबहील, बौद्ध न्हयसः लिसः कासा मूगुठी, बौद्ध वक्तृत्व कला मूगुठी, नेपाल बौद्ध परिषद्, धम्मसाकच्छा संघ, हःखा, वज्राचार्य पूजाविधि समन्वय समिति, युवक बौद्ध मण्डल कलब २५, शाक्यसिंह विहार, थैना, श्रीसुमङ्गल बौद्ध संघ, श्री सम्यक् धर्मबोधि संघ, श्री जयमनोहर महाविहार, सुवर्ण बौद्ध युवा कमिटी, लुभू, सुवर्ण छत्रपुर विहार-लुभू, वेलुवनाराम विहार-ठेचो, नेपाल परम्परागत बौद्धधर्म संघलगायतका प्रतिनिधिहरूका साथ अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव भिक्षु कोण्डन्य ऐक्यवद्धतासहित प्रधानमन्त्री कहाँ गएर ज्ञापन-पत्र हस्तान्तरण गरेको पनि सहाहनीय छ ।

लोकतन्त्र गणतन्त्र प्रादुर्भाव भएपछि धर्मनिरपेक्षता सिद्धान्त कायम भएकोले सबै नेपालीलाई समान दृष्टिकोण अपनाउन महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको छ । तर हिन्दूराष्ट्र कायम गर्ने मनसाय भएका धर्ममा कट्टरवादीहरूलाई मन नपर्ने अस्वाभाविक छैन । धर्मको नाममा एकछत्र कायम गरेर अधिनायकवाद अपनाउने कार्यमा राप्रपा नेपाल लागेको देखिन्छ । यस पार्टीले हिन्दूराष्ट्र कायम गर्ने जाल खेलेकोले पनि जनगणनामा बौद्धहरूको संख्या कम गरेर हिन्दूको जनसंख्या बढाएको बुझिन्छ । हिन्दूराज्य कायम गर्ने क्रममा थापा भारतका

हिन्दूवादीको साथमा लागेको कुरा पनि बुझ्न आएको छ ।

यहाँ यो कुरापनि उल्लेख गर्न सान्दर्भिक छ कि वि. सं. २०५६ तिर बुद्धधर्मलाई हिन्दूधर्मको शाखा गर्ने मनसायले लुम्बिनीमा हिन्दू बौद्ध सम्मेलन गर्न भरत केशर समेतले कुचेष्टा गरेकोमा भारतका हिन्दूवादी नेता अशोक सिंगल नेपाल आउनुभएको बखत ताहाचलको एक घरमा केन्द्रीय दायक परिषदका एक समूहले भेट्न गई नेपालमा बुद्धधर्मलाई हिन्दूधर्मको शाखा भन्नेलाई लुम्बिनीमा सम्मेलन गर्न नदिने कुरा यस लेखकले अवगत गराएको हो । त्यतिबेला धर्मोदय सभाको तत्त्वावधानमा १२२ बौद्ध संघसंस्थाहरू मिलेर कार्यदल गठन गरी भरत केशर तथा अशोक सिंगलको प्लान विफल पारिदिएको ऐतिहासिक पृष्ठभूमि छ । हाल राप्रपा नेपालका अगुवा थापाले पनि अशोक सिंगलसँग सम्पर्क राखि नेपालमा हिन्दू राष्ट्र कायम गर्ने जाल रचिरहेको कुरा जानकारीमा आएको छ । थापाले हिन्दू राष्ट्रबारे ७४ जिल्लामा अभियान चलाउने

मनसाय गरेको पनि सुनिएको छ । यसबारे चेतनशील नेपालीहरू जागरुक भई हिन्दूराष्ट्र कायम गर्ने चेष्टा विफल पार्न सक्रिय भूमिका खेल्न समयको माग छ ।

पहिलेको जनगणनापछि दश वर्ष भित्र बौद्धहरू जन्म भएर पनि अवश्य वृद्धि भएका छ । कम हुने कारण छैन । तर गत जनगणना कार्यमा बौद्धहरूले राम्ररी रेखदेख गर्न कमजोरी भएको छैन भन्न सकिंदैन । फलस्वरूप कट्टर हिन्दूहरूले मौका छोपि बौद्धहरूको संख्या कम गर्न जाल रचेको बुझ्न सकिन्छ । त्यसैले जनगणना मिथ्याङ्क भएको स्पष्ट देखिन्छ । माथि उल्लेखित क्रियाकलापबाट जनगणना मिथ्याङ्क भएकोमा विरोध गरेर ज्ञापनपत्र समेत दिइसकेकोले सम्बन्धित विभागबाट विवेक बुद्धि प्रयोग गरेर तथ्याङ्क जाँच गरी सच्याउने तर्फ दृष्टि दिनुपर्ने भनि अनुरोध गरिन्छ ।

(सन्दर्भ श्रोतः आर्य शान्ति देव विरचित बोधिचर्यावतार मूल अनुवादकः नारायणप्रसाद रिजाल, साथै समसामयिक विषय पनि समावेश छ ।)

NDEP BANK

Licensed by NRB as "B" Category Institution

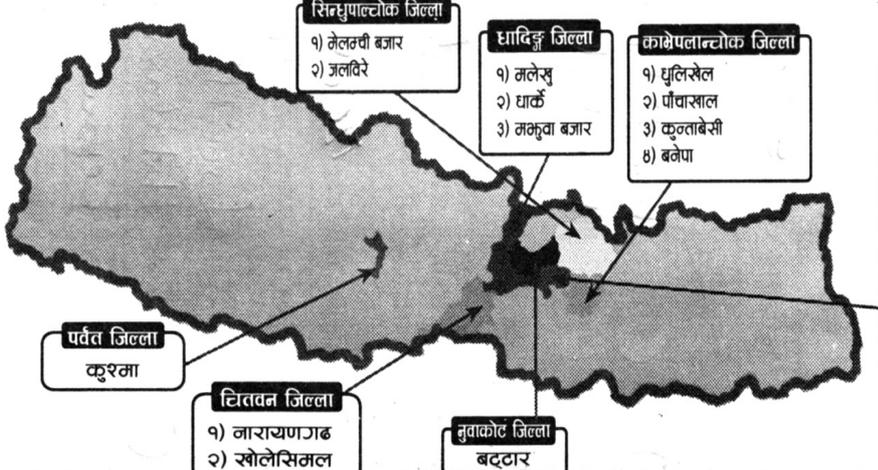
NDEP Development Bank Ltd.

एनडिडिपी डेभलपमेण्ट बैंक लि.

www.ndepbank.com

Corporate Office:
NDEP Building, 125 Bina Marg
Lal Durbar, Kathmandu, Nepal
Tel.: 4256717, Fax: 4253459

सरल, सुलभ तथा सुरक्षित बैंकिङ्ग सेवाको लागि हाम्रो सेवा केन्द्रहरू

सिन्धुपाल्चोक जिल्ला

- १) नेलढी बजार
- २) त्रलविरे

धादिङ्ग जिल्ला

- १) मलेसु
- २) धार्के
- ३) मककुवा बजार

काभ्रेपलान्चोक जिल्ला

- १) धुलिसेल
- २) पीचासाल
- ३) कुन्ताबेसी
- ४) बनेपा

काठमाडौं उपत्यका

- १) कमलादी
- २) कोटेश्वर
- ३) काँडाघारी
- ४) चाबहिल
- ५) टंगाल (ललितपुर)
- ६) न्यूरोड
- ७) मक्तपुर
- ८) बालाजु
- ९) पुरानो वानेश्वर

पर्वत जिल्ला

कुरुमा

चितवन जिल्ला

- १) नारायणगाढ
- २) खोलेसिमल

नुवाकोट जिल्ला

बदटार

क्रमिक वचत गर्ने बानी बसालौ
बोट नमासी मिठो फल खाऔं

रजिस्टर्ड नं. १००/०६२-६३

इन्द्रेणी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

गुरुजुधारा, काठमाण्डौ
फोन नं. ४३१५३४४, फ्याक्स: ४३१०४५८
इमेल: indrenico_operative@yahoo.com

इन्द्रेणी सहकारीको रेमिट सेवा

संसारको जुनसुकै ठाउँबाट पठाएको रकम
सप्ततारा इन्टरनेशनल प्रा.लि.
मार्फत

इन्द्रेणी सहकारी गुरुजुधारामा तुरुन्तै पाइन्छ ।
सम्पर्क फोन नं. ४३१५३४४, फ्याक्स: ४३१०४५८

दर्ता नं. २०४६/०६५-०६६

एक होइन सबै सफल बनौं ।

पापको फल भोग्न नपरेसम्म मूर्खले आफुले गरेको खराब कामलाई महजस्तो
ठान्दछ । तर पापको फल भोग्न पर्दा दुःखित हुन्छ ।

- धम्मपद, ६९

मुद्दती वचतमा
१३ प्रतिशत व्याज

दैनिक वचतमा
६.५ प्रतिशत व्याज

बलम्बु च्याउ सहकारी संस्था लि.

बलम्बु, काठमाण्डौ

बलम्बु-६, काठमाण्डौ, फोन नं. ४३१४८४४,
इमेल: bmc_coperative@yahoo.com

हाम्रो धर्म जीवन्त राखौं

डा. गणेश माली

अचेल धर्म गर्ने भनेर केवल धार्मिक संस्कारहरू बहन गरिरहेको मात्र हामीहरू देख्छौं । जस्तै पूजाआजा गर्नु, शंख-घण्टा बजाई भजन गाउनु, चाँडपर्व जात्राहरू मनाउनु, भोजभतेर गर्नु, पूजापाठ दानदक्षिणा आदि गर्नु, मन्त्रहरू जपु आदि । हाम्रा मूल धर्म जस्तै- दान दिनु, शीलपालन गर्नु, अष्टाङ्गिक मार्गमा लागी प्रज्ञावान बन्नु, मैत्री, करुणा, मुदिता, उपेक्षा ब्रह्मविहारहरूमा बस्नु आदि देखिन छाडेका छन् । मूल धर्महरूलाई पनि सांकेतिक तथा सांस्कारिक रूप दिन थालिएको हामी देख्छौं ।

धैर्यधारण गर्नु, क्षमा गर्नु, इन्द्रियहरू चंचल हुन नदिनु, चोरी नगर्नु, भूठ नबोल्नु, सफासुग्घर रहनु, प्रज्ञावान हुनु, विद्यावान हुनु, क्रोध नगर्नु, सत्यलाई पालन गर्नु, यी धर्मका लक्षणहरू हुन् भनेर त हामी भन्छौं तर यी धर्मका लक्षणलाई व्यवहारमा उतार्ने कामबाट भने पछि हट्छौं ।

व्यवहारमा हामी के देख्छौं ? उही सदियौंदेखि चलिआइरहेका पाशविक प्रवृत्तिहरू, काम, क्रोध लोभादि दुर्गुणहरू, आफ्नो स्वार्थको लागि अरुलाई कष्ट दिनु, शोषण गर्नु, दुर्व्यवहार गर्नु, हेला गर्नु, चोरचकारी भ्रष्टाचार गर्नु, काम मिथ्याचार गर्नु, भए नभएको कुरा जोडी अर्काको निन्दाचर्चा गर्नु आदि ।

जनसंख्या विस्फोट, भ्रष्ट अर्थतन्त्र, पाशविक व्यवहार आदि कारणहरूले समाजमा सीधासाधा काम गरी जिउन पनि गाह्रो भइरहेको छ । धनी र गरीबको बीच दूरी बढ्दै छ । धनीहरू भन धनी र गरीबहरू

भन् गरीब बन्दैछन् । महंगी हरदिन बढ्दैछ । यस प्रकारको वातावरणले पनि एकातिर मानिसहरूलाई अधार्मिक कामकाजहरूमा प्रवृत्त गराउँदैछ भने अर्कातिर, धर्म गर्नुको अर्थ धार्मिक संस्कारहरू मात्र बहन गर्ने हुन गइरहेको छ । धार्मिक संस्कारहरूको जालोले छोपिएर धर्महरू निष्प्राण भैरहेका छन् । यदि हाम्रा धर्महरू जीवन्त हुँदो हो त समाजमा यति धेरै अंधेर गर्दी- हुँदैनथे होलान् । धर्म जीवन्त नहुनाको कारणले नै मानिसहरू यसै पृथ्वी लोकमा जिउँदो नरक भोग्दैछन्, यद्यपि उनीहरू धार्मिक संस्कारहरू पूरा गरेबापत स्वर्गमा बसोबास गर्ने सपना देखिरहन्छन् ।

यसप्रकारको परिस्थितिमा धर्मलाई जीवन्त राख्ने हामी धर्मप्रेमीहरूले के गर्ने त ? आज यी प्रश्न हामीसामू टड्कारो रूपमा उभिन आएको छ । के हामी हाम्रो धर्मलाई जीवन्त राख्न सक्छौं ? अवश्य सक्छौं, तर यसको लागि अत्यन्त कठिन प्रयत्न हामीले धैर्यपूर्वक गर्नु जरुरी छ ।

प्रथमतः सीधा काम गरेर पनि, धर्मपूर्वक ब्यवहार गरेर पनि, सुगमतापूर्वक जिउन सक्ने स्थिति समाजमा बन्नु पर्छ किनकि सुगमतापूर्वक जिउने आधार समाजमा नभएसम्म मानिसहरू धर्मकार्यमा लाग्न सक्तैनन् । यसको लागि हामी सबै मिलेर समाज सुधारका कार्यहरू गर्न जरुरी हुन्छ ।

यसपछि, हामीले धर्मलाई छोपिराखेको संस्कारको बाक्लो जालोलाई फाडेर मूल धर्महरूलाई पहिचान गर्नुपर्दछ । कसरी धर्म पालनद्वारा व्यक्तिगत जीवनमा तथा सामाजिक जीवनमा शान्ति हुन्छ, सो अनुसार धर्मलाई व्यवहारमा ल्याउन हामीले अथक प्रयत्न गर्नुपर्दछ ।

समाजमा सीधासाधा काम गरी जिउन पनि गाह्रो भइरहेको छ । धनी र गरीबको बीच दूरी बढ्दै छ । धनीहरू भन धनी र गरीबहरू भन् गरीब बन्दैछन् । महंगी हरदिन बढ्दैछ । यस प्रकारको वातावरणले पनि एकातिर मानिसहरूलाई अधार्मिक कामकाजहरूमा प्रवृत्त गराउँदैछ भने अर्कातिर, धर्म गर्नुको अर्थ धार्मिक संस्कारहरू मात्र बहन गर्ने हुन गइरहेको छ । धार्मिक संस्कारहरूको जालोले छोपिएर धर्महरू निष्प्राण भैरहेका छन् ।

सरल, स्वच्छ र स्वस्थ जीवन बाँच्नु, पूर्वाग्रहरहित भई स्वतन्त्र, विवेक र वैज्ञानिकताले युक्त अन्धविश्वासरहित चिन्तन गर्नु, शारीरिक, वाचिक र मानसिक शीलहरूलाई जीवनमा पालन गर्नु- यी कार्यहरूको लागि कार्यक्रमहरू बनाई हामीहरू सकृय हुनुपर्दछ ।

धार्मिक व्यक्तिहरूले भेषभूषादिमा भन्दा पनि मनलाई काम, क्रोधादि मयलबाट स्वच्छ राख्ने प्रयत्न गर्नु आवश्यक हुन्छ । यसो भन्दैमा हामीले वर्तमान समाजलाई बिलकुल उपेक्षा त गर्न सक्तौं तर वर्तमान समाजमा उभिएर भविष्यको उन्नत समाज र धर्मपालनतिर पाइला चाल्न हामीले सिक्नु अत्यावश्यक छ ।

भनिन्छ, पापकर्म गरी पतनतिर जानु अति सजिलो हुन्छ जबकि पुण्यकार्य गरी उत्थानतिर लाग्नु अत्यन्त कठिन हुन्छ । यही कठिन बाटो हामीले रोज्नु परेको छ ।

तर, निरर्थक काम गरी सयवर्ष बाँच्नुभन्दा असल काम गरी बस एकदिन बाँच्नु श्रेयष्कर छ भन्ने भगवान् बुद्धको वचनलाई कहिल्यै नभूलौं ।

(धम्मपद गाथा ११०-११५)

पाप कर्म (अकुशल कर्म) कहिल्यै नगर्नु
पुण्य (कुशल कर्म) गर्दै जानु ।
आफ्नो चित्तलाई (मन) शुद्ध गर्नु
यहि नै बुद्धको उपदेश हो ।

बिश्व मोटर ट्रेडर्स

ख-२, ४०८, पुतलिसडक, काठमाडौं, नेपाल ।
फोन नं.: ०१-२२९२२३०, ९७२९४०२९०५/३२०५४४
E-mail: vmtautoparts@wlink.com.np

टोयोटा, मित्सुबिसि, निशान, इसुजु, सुजुकि इत्यादि
गाडिका पार्ट्सहरूको लागि सम्पर्क गर्नुहोस् ।

अत्तानं एव पठमं - पटिरूपे निवसये ।

अथञ्जम'नुसासेय्य- न किलिसेय्य पण्डितो ॥

अर्थात् : आफूलाई नै पहिले उचित स्थानमा राख्, अनिमात्र
अरूलाई उपदेश गर, यसरी न्यवहार गर्ने पण्डितको चित्तमा
क्लेश (दुःख) भित्रिँदैन ।

- धम्मपद, १५८

सुनौलो कीर्तिपुर बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

नगाउँ दोबाटो, नयाँ बजार, कीर्तिपुर

विचार सागर र बुद्धको समय

शुभरत्न शाक्य, परियत्ति सद्धम्मपालक

बुद्धको जन्म दुःखमय संसार सागरबाट प्राणीहरूलाई मुक्त गर्नका लागि भएको भएतापनि प्राणीहरू अज्ञानताको कारणले संसार सागरमै रुमल्लिन्छन् । कुनै एक वाणले लागेको घाइते मानिसले समयमै वाण निकालेर उपचार गरेमा घाऊ र चोट निको हुनसक्छ । तर यदि त्यस वाण लागेको मानिसले त्यो वाण कसले हानेको, किन हानेको, त्यो वाण केबाट बनेको, त्यो वाण हान्ने मान्छे ब्राह्मण, क्षेत्री, वैश्य वा शुद्र को हो ? धनी हो की गरिब हो ? आदि सोध्दै समयमै उपचार नगरेमा मरणासन्न पीडा पाएर तत्कालै मृत्यु हुनेछ । त्यसको किन मृत्यु हुन्छ ? किनकी त्यस वाणले उसको छातीमा जोडसँग घोचेको छ । त्यस्तै, "म मेरो" भन्ने सत्कायदृष्टिले हामीलाई छातीमा वाण लागेको मानिसलाई जस्तै आगोको मुस्लोमा आफ्नो टाउको परेर दनदन टाउको बलिरहेजस्तै सत्कायदृष्टिबाट श्रृजना हुने लोभ, द्वेष र मोह समयमै चिसो पानीमा आफ्नो टाउको डुबाउन सकेन भने टाउकोमा भएको कपालमात्र होइन टाउको, गिदी, दिमाग, आँखा, नाक, आदि अनुहार सबै जलेर खरानी हुन्छ । त्यसैले बुद्ध भन्नुहुन्छ- अनावश्यक कुराहरूमा प्रश्न गरेर, बहस गरेर समय खेर नफाल । जस्तै- संसारको उत्पत्तिको विषयमा चर्चा गरेर, ध्यानको विषयमा, कर्म र कर्म फलको यी विषयहरू सबै चिन्तन गरेर साध्य हुँदैन, त्यसैले अचिन्तणीय हुन् ।

मलाई त आजभोलि धेरै अनौठो लाग्छ । मैले कतिपय यस्ता मानिसहरू देखे, जो आफै सर्वज्ञ बुद्ध जस्तै ठान्छन्, खै किन हो "Instant Buddha" वा भनौं एकै जन्ममा बुद्ध बन्न सकिन्छ भन्ने दर्शन बोकेका, धारणा

बुद्धको पुनर्जन्म भन्ने कुरा अधि सारेर जापानमा गुरू र्योहो ओकावाले Happy Science को स्थापना गर्नुभयो । Master Ryoho Okawa July 7th 1956 मा जापानमा जन्मनुभयो । March 23rd, 1981 मा उहाँले बोधिज्ञान प्राप्त गर्नुभयो । उहाँले आफू गौतम बुद्धको अवतार भएको दावी गर्नुभएको छ ।

बोकेका, सिद्धान्त बोकेका । मलाई पनि त ईच्छा थियो नि बुद्ध हुने त ! मेरो मात्र के कुरा सबै जनालाई ईच्छा हुन्छ नि, होइन र ! तर के यो सम्भव छ । हो म मान्छु, बुद्धको समय र आजको समय धेरै फरक छ । बुद्धले त्यही भएर नै "भिक्षुहरू सानोतिनो नियमहरू, संघको अनुमति भएमा परिमार्जन गरेपनि हुन्छ" भनेर भन्नुभएको छ । त्यसको अर्थ हामी कसरी लगाउँछौं, त्यस विषयमा गहन रूपमा चिन्तन गर्ने समय आएको छ । केही समयअगाडि एक बौद्ध विद्वानलाई भेटेको थिएँ, उहाँले भन्नुभयो "यदि भगवान् बुद्धले भन्नुभएजस्तै नियम, विनयमा बस्ने हो भने कसैलाई पनि कुनैपनि दुःखले छुने छैन । तर के गर्नु, हामी सबै आफै सर्वज्ञ बन्न खोज्छौं । आफूलाई राम्रो लागेको कुरा विनय नभएपनि विनयको रूपमा धारण, पालन गर्छौं । आफूलाई चित्त बुझेन, मन परेन भने विनयनियमलाई उल्लंघन गर्छौं । त्यसैले त्यो नै दुःखको कारण हो ।

आजको वैज्ञानिक युगमा जन्मेका हामी सबैले धेरै थोरै विज्ञानको शिक्षा लिएका छौं । त्यसैले विज्ञानमा वैज्ञानिकहरूले भनेको कुरालाई गलत सावित गर्न निकै रमाउँछौं । त्यस्तै एउटा रोचक प्रसङ्ग प्रस्तुत गर्छु, वैज्ञानिकहरूको भेला भइरहेको कोठामा एक वृद्ध महिला उठेर भन्न थालिन्- "तिमीले हामीलाई भनेको कुरा बकवास हो । यो संसार वास्तवमा चेप्टो थाल हो, जुन एउटा विशाल कछुवाको ढाडमाथि अडेको छ ।" ती वैज्ञानिकले यो उत्तर दिनुभन्दा पहिले उच्च मुस्कान दिएछन्- "अनि कछुवा चाहिं केमा अडेको छ नि ?" "तिमी धेरै चलाख छौं भाई, धेरै चलाख" ती वृद्धा महिलाले भनिन् । यसरी एकपछि अर्को पुस्ताले पृथ्वीको आकारको सम्बन्धमा प्रत्येक तर्कलाई खण्डन गर्दै आएको इतिहास छ । कसैले पृथ्वी गोलो छ भन्यो भने त्यो भनाई केही शताब्दीपछि फुटो

सावित हुँदो रहेछ, पृथ्वी त सुन्तला आकारको पो छ त ।
यस्तै प्रसङ्ग बुद्धधर्ममा पनि लागु हुन्छ ।

समय र परिस्थितिले बुद्धलाई धेरै आयाममा प्रस्तुत गरिए । बुद्ध आफैले "म ईश्वर हुँ, म ईश्वरको दूत हुँ" आदि भने कहिकतै कुनै ग्रन्थमा भेटिँदैन । उनले म मानवबाट नै बुद्ध भएको महामानव भनेका छन् । उनले मानव जीवनलाई श्रेष्ठ जीवन, दान, शील, भावना, कुशल गर्ने जीवन भनेर मानव जीवनलाई धर्म गर्ने जीवन भनेर व्याख्या गरेका छन्, त्यस्तो अरु धर्ममा पाइँदैन । थेरवाद बुद्धधर्मअनुसार मानवबाट नै शाक्यमुनि बुद्ध, बुद्ध भएका हुन्, तर महायान र वज्रयानमा भने विवरण भिन्न छ । यो एक प्रकारको लीला मात्रै हो भन्ने धारणा छ । थेरवाद बुद्धधर्मले तथागत महापरिनिर्वाण भए अब फेरि उनको जन्म हुँदैन भनेर निश्चित रूपमा मान्छन् भने महायानमा यो एक उपायकौशल मात्र हो भनिएको छ । जब भारतमा हिन्दूधर्मको पुनरुत्थान हुँदैगयो, सन् ६ देखि ७ औं शताब्दीतिर वज्रयानको विकास शुरु भयो । वज्रयान हिन्दूधर्मको विचारधारामा प्रभावित भएको थियो । विशेषगरी देवी देवतालाई पूजा गर्ने र रीतिरिवाज मनाउने । वज्रयानीहरू बुद्धभन्दा वज्रपाणीलाई बढी पूजा गर्छन् । महौकाल यक्षको नाममा रगतको बली चढाउँछन् । महायानी लामाहरूमा पनि महौकाल यक्षको नाममा आफ्नो औलाको टुप्पोमा सानो घाउ गरी रगत चढाउँछन् । मलाई धेरै आश्चर्य लाग्यो अनि एकजना लामा गुरुलाई सोधे, उहाँले भन्नुभयो "पहिले त तिब्बतमा Yak (चाँरीगाई) लाई मारेर बलिदिने चलन थियो । कम गर्दै ल्याएर औलामा घाउ गरेर रगत चढाउने भयो ।" कस्तो विडम्बना यस्ता रूढीवादी परम्पराको अभ्यास किन तोड्न सकिएन ? हामी बुद्धका शिष्यहरूले नै यस्तो प्रथा अँगाल्छौं भने अरुको के कुरा । ११ औं शताब्दीतिर वज्रयानको स्थापना उचीत रूपले तिब्बतमा भयो, जहाँ धेरै विकसित परिवर्तन ल्यायो । वज्रयानको अर्थ हो- हिराको बाटो र यसलाई टुक्रा गर्न नसकिने भन्ने नै उनीहरूको तर्क हो । परम्परागत बुद्ध-ग्रन्थहरूलाई भन्दा धेरैजसो अर्को वज्रयानी तन्त्रमा भर पर्दछ । त्यसैले यिनलाई तन्त्रयान पनि भनिन्छ । तिब्बतियन बुद्धधर्ममा पनि तन्त्रको अभ्यास हुन्छ । आधा रातमा मसानमा जानु, मरेको मान्छेसँग सुत्नु, मरेको मासु खानु, दिसा पिसाब सेवन गर्नु ।

तन्त्रयानमा चरित्रभन्दा बढी सिद्धान्त (Concept) लाई जोड दिइन्छ । त्यसैले शीलविनयको कुनै गुञ्जायस नै छैन भनेर पनि हुन्छ । तन्त्रमा रक्सी सेवन गर्ने, तल्लो जातको स्त्रीसँग मैथुन धर्म सेवन गर्ने, आफ्नै हाडनाताको सम्बन्ध भएकासँग पनि शारीरिक सम्पर्क राख्ने गरिन्छ । त्यतिमात्र कहाँ हो र ? १६ वर्षभन्दा कम उमेरकी किशोरीको रजस्वला हुँदा मरेको मान्छेको खप्पडमा थापेर अमृत भन्दै सेवन पनि गरिन्छ । यी सबै कामहरूले गर्दा Ego हट्छ, सत्काय दृष्टि Ego ले गर्दा नै हामीले दुःख पाएका हौं भनेर विचारको सागर नै खडा गरिदिन्छन् ।

यसरी बौद्ध जगत्मा बुद्धलाई विभिन्न आयाममा विभिन्न तरिकाले व्याख्या विश्लेषण गर्ने कार्य १२ औं शताब्दीसम्म चल्यो । १२ औं शताब्दीमा कालचक्र ग्रन्थ, कालचक्र तन्त्रसम्म चल्यो । त्यसपछि भने कुनैपनि नयाँ सिद्धान्त पाउन सकिएको छैन । तर एक नयाँ धारमा बुद्धको पुनर्जन्म भन्ने कुरा अघि सारेर जापानमा गुरु न्योहो ओकावाले Happy Science को स्थापना गर्नुभयो । Master Ryoho Okawa July 7th 1956 मा जापानमा जन्मनुभयो । March 23rd, 1981 मा उहाँले बोधिज्ञान प्राप्त गर्नुभयो । उहाँले आफू गौतम बुद्धको अवतार भएको दाबी गर्नुभएको छ । उहाँको जापानमा मात्रै २०० विशाल-विशाल विहारहरू छन् । उहाँले १००० भन्दा बढी पुस्तकहरू लेख्नुभएको छ । Happy Science को शाखाहरू पाँचवटा महादेशहरूमा छन् । अफ अचम्मको कुरा त शाक्यमुनि बुद्धले बुद्धत्व प्राप्त गर्नुभएको बुद्धगया, बौद्ध राष्ट्र थाइलैण्ड, श्रीलंकामा पनि उहाँको मन्दिर छ । अब नेपालमा सीतापाइलामा पनि मन्दिर बन्न लागेको छ । उहाँ एकै वर्षमा ७० पुस्तक प्रकाशन गरेर गिनिज बुकमा नाम लेखाउने पहिलो मानव हो यस धर्तीका लागि । यसरी असंख्य विचारधारा, विचार सागरबाट पनि बुद्धको समय र आजको समयबीच के-के परिवर्तन भयो, त्यो कुरा गरेर साध्य छैन । मुख्य कुरा हामी दुःखबाट मुक्त हुनु नै बुद्ध धर्मको सार हो । यी यावत वादविवादमा फसेर अशान्त मन बोकेर बस्नु बेकार छ । त्यसैले मनलाई शान्त पार्न समयको महत्त्व बुझौं, स्मृति प्रस्थान ध्यान गरौं, सहि धर्म आफैं जानौं ।

दशपारमिता दिशाबोध गराउने एक जीवित प्राणी

✍ पुरन शाक्य, तानसेन, पाल्पा

गत मंसिर २० गते भृकुटीमण्डपस्थित बुद्धविहारका प्रमुख श्रद्धेय कोण्डन्य भन्तेसँग मैले भेट्ने अवसर पाएँ । भलाकुसारी गर्ने क्रममा उहाँले मलाई एउटा काम जिम्मा दिनुभयो- श्रद्धेय दिवंगत त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरद्वारा लिखित ग्रन्थ- दशपारमिता वितरण गरिदिन । मैले पनि निकै विनम्रसाथ वहाँको आग्रह स्वीकार गरें । विगत वर्ष मात्र प्रव्रजित भएपछि पहिलोपटक मेरो हात परेको दशपारमिता ग्रन्थ मैले निकै चाख लिएर अध्ययन गरें । सर्वप्रथम यस ग्रन्थका लेखक आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरप्रति सुगति-निर्वाण कामनासहित भावपूर्ण श्रद्धा-सुमन अर्पण गर्दछु ।

यस संसारमा जन्मेपछि मृत्यु अनिवार्य छ । अरु सबै अनित्य भए तापनि मृत्यु हुनु एउटा नित्य हो, जसलाई बुद्धले पनि स्वीकार गर्नुभएको कुरा हो । मनुष्यले यो धर्तीमा सँगै लिएर आएका तीन कुराहरू हुन्- बुढाबुढी हुनु, रोगी हुनु र अन्तमा मृत्यु हुनु । यी तीन घटनाहरूलाई कसैले रोकेर रोकिदैन, यो प्रकृतिको नियम हो । यसरी नै बुद्धशासनको एकमात्र त्रिपिटकाचार्य ऐतिहासिक भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर पनि यस लोकबाट हामीबीच सदाको लागि जानुभयो । उहाँ दिवंगत भए तापनि उहाँबाट रचित, लिखित कृति/ग्रन्थ हामी बुद्धधर्मावलम्बी र नेपालको बुद्धशासनमा अनन्तकालसम्म चीरस्थायी रहिरहनेछ ।

सारांशमा दश पारमिता के हो ?

दश पारमिता भन्नाले दशवटा पारमितालाई बुझाउँछ । मनुष्यले कुनैपनि लक्ष्य प्राप्त गर्न गुणधर्मको विकास गरेको हुनुपर्छ । यसरी नै निर्वाण प्राप्त गर्न पनि गुणधर्म आवश्यक पर्दछ । जस्को कारणले जन्म मरणको चक्रबाट पार लाग्न सकिन्छ । यस पारगामी गुणधर्मलाई नै पारमिता भनिन्छ । निर्वाण प्राप्त गर्न एउटा जन्म सम्भव नभएकोले जन्मजन्मान्तर गुणधर्मको

विकास आवश्यक पर्ने हुनाले पारमिताको विकास गर्न अनेकौं जन्म लाग्छ । बोधिज्ञान प्राप्त गर्न, भविष्यमा गएर बुद्ध हुने सत्त्व वा प्राणीलाई बोधिसत्त्व भनिन्छ । बोधिसत्त्वले बुद्ध हुनको लागि पूर्ण गर्नुपर्ने दश पारमिता, दश उपपारमिता र दश परमत्थपारमिता गरि तीस वटा महत्त्वपूर्ण गुणधर्महरू पालना गरेका हुन्छन् । पारमिता मुख्यतया दश प्रकारका छन् । जस्तै:

- १) दान पारमिता (दान, त्याग गर्नमा पूर्ण हुनु)
- २) शील पारमिता (नैतिक गुणमा पूर्ण हुनु)
- ३) नैष्कर्म्य पारमिता (आशक्ति हटाई वैराग राख्नु)
- ४) प्रज्ञा पारमिता (यथार्थ ज्ञानले पूर्ण हुनु)
- ५) वीर्य पारमिता (उत्साह पराक्रमले युक्त हुनु)
- ६) क्षान्ती पारमिता (सहनशील हुनु)
- ७) सत्य पारमिता (सत्य कुरा गर्नमा अडिग रहनु)
- ८) अधिष्ठान पारमिता (सहि प्रतिज्ञा गर्नु)
- ९) मैत्री पारमिता (सबै प्राणीहरूलाई समानभावले हेर्नु)
- १०) उपेक्षा पारमिता (राम्रो-नराम्रो, अनुकूल-प्रतिकूलमा तटस्थ रहनु)

यी दश पारमितालाई आफ्नो अङ्गभङ्ग हुने गरि, आफ्नो परिवार, आफन्त त्याग गरी गराउनु परेमा त्यसलाई दश उप पारमिता भनिन्छ । जीवन नाश हुनेगरी गराउनु परेमा दश परमत्थ पारमिता भनिन्छ । यसप्रकार दश पारमिता, दश उप पारमिता र दश परमत्थ पारमिता गरी तीस पारमिता हुन्छन् । जसले दश पारमिता पूर्ण गर्दछ, त्यो श्रावक बुद्ध अर्थात् दुःखमुक्त अर्हत् फल प्राप्त गर्न सक्दछ । जसले दश उप पारमितासम्म पूर्ण गर्दछ, त्यो प्रत्येक बुद्ध हुनसक्छ र जसले दश परमत्थ पारमिता पूर्ण गर्दछ, त्यो व्यक्ति नै सम्यक् सम्बुद्ध हुनसक्छ ।

यो ग्रन्थ पढिसकेपछि मेरो अनुभवमा हामी बुद्धधर्मावलम्बी र बुद्धमार्गीहरूले एकपटक अनिवार्य रूपले यो ग्रन्थ अध्ययन गर्नु नितान्त आवश्यक छ । यो एउटा यस्तो ग्रन्थ हो जसको हरेक शिर्षकमा आममानिसलाई अति आवश्यक पर्ने ज्ञान, पारमिता

जीवन सफल र सार्थक बनाउन चाहिने आवश्यक एवं सान्दर्भिक कुरा सिक्न पाउँछौं । यस ग्रन्थका लेखक हामीबीच नरहे तापनि ज्ञानका कुरा सिक्न पाइरहेका छौं । उहाँले लेख्नुभएको यस कृति सही मार्गदिशा बोध गराउने एक जीवित प्राणी हो भन्नुमा अत्युक्ति नहोला ।

आचार्य कुमार काश्यप ८६ वर्षको (जन्म: वि. सं. १९८३, श्रावण, दिवंगत: वि. सं. २०६८, फागुन १४) उमेरमा दिवंगत हुनुभएको हो । ऐतिहासिक नगरी पाल्पा, तानसेनमा जन्मनुभएका भिक्षु कुमार काश्यप विभिन्न उच्च ओहोदामा बसेर देशविदेशमा बुद्धधर्मको गहन अध्ययन गर्नुभएको, बुद्ध, धर्म र संघमा आजीवन समर्पित, राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रबाट विभिन्न विशेष पुरस्कार, मानपदवी प्राप्त गर्नुभएको लोकप्रिय भिक्षु हुनुहुन्थ्यो । वि. सं. २००१ सालमा धर्मप्रचारको आरोपमा स्वदेशबाट निस्काशित भिक्षुहरूमध्ये उहाँ पनि एक हुनुहुन्थ्यो । धेरै नै मिलनसार, कोमल हृदय भएको, करुणाको खानी, सबैको आँखाको नानी, थेरवाद

बुद्धधर्मको एउटा चम्किलो तारा, कुमार काश्यप, आज हामी सबैको बीचबाट सदाको लागि अस्ताउनुभएको छ । उहाँको गुणधर्मले हाम्रो समाज र राष्ट्रको लागि विशेष योगदान पुऱ्याएको छ । यस्ता महान प्राणीको जन्म यस धर्तीमा कमैमात्रमा हुन्छ । तसर्थ यो एक वर्षको पुण्यतिथिमा नेपालको बुद्धशासनका एकमात्र त्रिपिटकाचार्य ऐतिहासिक दिवंगत भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर प्रति हार्दिक श्रद्धाञ्जली व्यक्त गर्नु समस्त मानवमात्रको कर्तव्य हुन आउँछ ।

(श्रोत सन्दर्भ: दश पारमिता, लेखक: आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप)

बाल कविता

‘जिन्दगी’

- लाक्या शेर्पा

कर्म लेग्ने लिङ्ग विद्यालय
स्वयम्भू, सितापाइला ।

यात्रा हो जिन्दगी
गन्तव्यमा पुग्नु छ
गन्तव्य बिनाको यात्रा नहोस् जिन्दगी
यस्तो जीवन बिताउनु व्यर्थ छ ।

प्रकाश बिनाको सूर्य नहोस् जिन्दगी
संसार उज्यालो पार्नु छ ।
गन्तव्य बिनाको यात्रा नहोस् जिन्दगी
यस्तो जीवन बिताउनु व्यर्थ छ ।

मसी भएको कलम होस् जिन्दगी
धेरै कथा लेख्नुपर्ने छ ।
चन्द्रमा बिनाको रात नहोस् जिन्दगी
अँधेरी रातमा उज्यालो छन्नु छ ।

बास्ना भएको फूल फुलोस् जिन्दगी
धेरै भमराहरू भन्काउनुपर्ने छ
चन्द्रमा बिनाको रात नहोस् जिन्दगी
अँधेरी रातमा उज्यालो छन्नु छ ।

बुद्ध ! आइदेऊ हाम्रोमाफ

बाल कविता

- मैया पहेरी
बनेपा, काभ्रे

शान्तिक्षेत्र आज रगतमा गुटमुटिँदैछ
शवको खोला बगेर अस्तित्व मेटिँदैछ
आफूभित्र करुणा जगाएर यस देशभित्र
फेरि जन्मी आइदेऊ हाम्रोमाफ बुद्ध

नेपालीलाई शान्तिको पाठ पढाऊ फेरि
दाजुभाइको शव हेर्न सक्छौ र कसरी ?
यो देशका मानिसमा चित्त बनाउन शुद्ध
फेरि जन्मी आइदेऊ हाम्रोमाफ बुद्ध

बन्दुकको भरमा लड्ने मानिसको बानी
बुभाऊ तिनलाई तिनको हुने हानी
मानवको मनमा जगाउन भाव विशुद्ध
फेरि जन्मी आइदेऊ हाम्रोमाफ बुद्ध ।

बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण-१५

दुण्डवहादुर वज्राचार्य

महाकश्यपद्वारा दर्शन :

त्यसबखत आयुष्मान् महाकश्यप पाँचशय (५००) महान् भिक्षुहरूका साथ पावाबाट कुसीनगर

जाँदैहुनुहुन्थ्यो । अनि आयुष्मान् महाकश्यप बाटाको छेउ लागी एक रूखमुनि बस्नुभयो । त्यसबखत एक आजीवक कुसीनगरबाट मन्दार फूल लिई पावा जाँदै थियो । आयुष्मान् महाकश्यपले सो आजीवकलाई टाढैबाट आइरहेको देख्नुभयो । अनि सो आजीवकलाई यसो भन्नुभयो— “आवुसो ! हाम्रा शास्तालाई जान्दछौ के ?”

“आवुसो ! जान्दछु । श्रमण गौतम परिनिर्वाण भएको आज सातदिन भइसक्यो । मैले यो मन्दार फूल त्यहाँबाट ल्याएको हुँ । (यो सुनेर) त्यहाँ जो ती अवीतरागी भिक्षुहरू थिए तिनीहरूमध्ये केही टाउको समाती भुइमा लडीबुडी गर्दै रुन्थाले । “चाँडे नै भगवान् परिनिर्वाण हुनुभयो, चाँडे नै सुगत परिनिर्वाण हुनुभयो र चाँडे नै लोकबाट आँखा बिलायो ।” जो ती बीतरागी भिक्षुहरू हुन् तिनीहरू होश र धैर्यराखी बसे । “संस्कारहरू अनित्य हुन्, ती कहाँ पाउन सकिन्छन् र !”

त्यसबखत सुभद्र भन्ने वृद्ध प्रव्रजित त्यस परिषद्मा बसेका थिए । अनि सुभद्र वृद्ध प्रव्रजितले ती भिक्षुहरूलाई यस्तो भने— “आवुसो ! भइहाल्यो शोक नगर, न रोओ । अब हामी उहाँ महाश्रमणबाट सुविमुक्त भयौं । उहाँ छँदा ‘यो गर्नुहुन्छ, यो गर्नुहुन्न’ भन्ने कुराबाट हामी पीडित थियौं । अब जे चाहन्छौ त्यही गर्न सक्नेछौ । जे चाहदैनौ त्यो गर्नेछैनौ ।”

अनि आयुष्मान् महाकश्यपले भिक्षुहरूलाई सम्बोधन गर्नुभयो— “आवुसो ! भइहाल्यो न रोऊ, शोक नगर । आवुसो ! भगवान्ले हामीहरूलाई पहिले नै सबै प्रियवस्तुबाट सबै मनपर्ने वस्तुबाट नानाभाव, विनाभाव तथा अन्यथाभाव हुन्छ भनी बताउनुभएको छ, होइन त ?” आवुसो ! अब त्यो कसरी पाउन सकिन्छ र ! जो जन्मिन्छ, देखिन्छ र संस्कारित हुन्छ त्यो विनाश स्वभावको हुन्छ । त्यसैले तथागतको शरीरलाई छुन नसकोस् भनी कसरी भन्न सकिएला र !”

त्यसबखत चारजना प्रमुख मल्लहरूले शिर नुहाई नयाँ वस्त्र लगाई — “हामी भगवान्को चितामा आगो लगाउँछौ” भनी आगो लगाउँदा आगो बाल्न सकेनन् । अनि कुसीनगरका

मल्लहरूले अनुरुद्धलाई भने— “भन्ते अनुरुद्ध ! के कारण र के प्रत्यय होला जसले गर्दा यी चारजना मल्लहरूले भगवान्को चितामा आगो बाल्न नसकेका ?”

“वासेट्ट ! देवताहरूको विचार अर्कै छ ।”

“भन्ते ! देवताहरूको के विचार छ त ?”

“वासेट्ट ! देवताहरूको विचार — यी आयुष्मान् महाकश्यप पाँचशय महान् भिक्षुहरूका साथ पावाबाट कुसीनगर आउँदै हुनुहुन्छ । जबसम्म आयुष्मान् महाकश्यपले भगवान्को श्रीचरणमा ढोग्ने छैनन् तबसम्म भगवान्को चिताको आगो बल्नेछैन ।”

“भन्ते ! त्यसोभए जस्तो देवताहरूको विचार हो त्यस्तैहोस् ।”

अनि आयुष्मान् महाकश्यप कुसीनगरको मुकुटबन्धन भन्ने मल्लहरूको जहाँ चैत्य हो र जहाँ भगवान्को चिता थियो त्यहाँ जानुभयो । त्यहाँ पुगेपछि चीवर एकांश गरी हातजोरी तीनपटक चिता घुमी भगवान्को श्रीचरणमा शिरले ढोग्नुभयो । ती पाँचशय भिक्षुहरूले पनि चीवर एकांश गरी हातजोरी तीनपटक चिता घुमी भगवान्को श्रीचरणमा ढोगे । आयुष्मान् महाकश्यप र ती पाँचशय भिक्षुहरूले ढोगेपछि भगवान्को चितामा आफ आफै आगो बल्यो ।

यसरी बलेपछि भगवान्को शरीरमा जो छाला, मासु, नसा तथा लसिका थिए तिनीहरूको न गोल देखियो न खरानी नै । शरीरहरू मात्र बाँकी रहे । जस्तै— कुनै घ्यू वा तेल बल्दा त्यसको कुनै गोल वा खरानी देखिन्न त्यस्तैगरी भगवान्को शरीर बल्दा पनि भएको थियो । केबल शरीरहरू मात्र बाँकी रहेका थिए । ती पाँचशयपत्र कपडाहरूमध्ये दुई पत्र मात्र बलेका थिएनन् । सबभन्दा भित्रको र सबभन्दा बाहिरको । भगवान्को शरीर जलिसकेपछि आकाशबाट शालवृक्षको फेदको मोटाइ बराबर, तिघाको मोटाइ बराबर, पाखुराको मोटाइ बराबरको पानीको धाराले भगवान्को चिता निभाइदियो र कुसीनगरमा मल्लहरूले पनि सुगन्धित पानीले भगवान्को चिता निभाए । अनि कुसीनगरका मल्लहरूले भगवान्को धातुहरूलाई सन्थागारमा राखी संगीनै संगीनले पिञ्जरा जस्तो पारी पर्खालले घेरे फैं धनुषधारीहरूद्वारा घेरी एकसातासम्म बाजागाजासहित नाचगान तथा सुगन्धित फूलमालाहरूद्वारा सत्कार, गौरव, मानसहित पूजा गरे ।

शरीर धातु विभाजन : मगधराजा अजातशत्रुले सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि मगधराजा अजातशत्रुले कुसीनगरका मल्लहरूकहाँ दूत पठाए — “भगवान् पनि क्षत्री हुनुहुन्छ म पनि क्षत्री हूँ । भगवान्को शरीरधातु म पनि चाहान्छु । मैले पनि भगवान्को शरीरधातुको स्तूप (चैत्य) बनाउने छु र महोत्सव पनि गर्नेछु ।”

वैशाली (देश) का लिच्छवीहरूले पनि सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि वैशालीका लिच्छवीहरूले कुसीनगरका मल्लहरूकहाँ दूत पठाए — “भगवान् पनि क्षत्री हुनुहुन्छ हामी पनि क्षत्री हौं । भगवान्को शरीर धातु हामी पनि चाहान्छौं । हामी पनि भगवान्को शरीर धातुको स्तूप (चैत्य) बनाउनेछौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

कपिलवस्तुका शाक्य (राजा) हरूले पनि सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि कपिलवस्तुका शाक्यहरूले कुसीनगरका मल्लहरूकहाँ दूत पठाए — “भगवान् हाम्रा जाति (परिवार) को हुनुहुन्थ्यो । भगवान्को शरीरधातु हामी पनि चाहान्छौं । हामी पनि भगवान्को शरीर धातुको स्तूप (चैत्य) बनाउनेछौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

अल्लकप्प (देश) का बुलि (राजकुमार) हरूले पनि सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि अल्लकप्पका बुलिहरूले कुसीनगरका मल्लहरूकहाँ दूत पठाए — “भगवान् पनि क्षत्री हुनुहुन्छ हामी पनि क्षत्री हौं । भगवान्को शरीर धातु हामी पनि चाहान्छौं । हामी पनि भगवान्को शरीर धातुको स्तूप (चैत्य) बनाउने छौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

रामग्रामका कोलिय (राजा) हरूले पनि सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि ... दूत पठाए — “भगवान् क्षत्री हुनुहुन्छ हामी पनि क्षत्री हो । भगवान्को शरीर धातु हामी पनि चाहान्छौं । हामी पनि भगवान्को शरीरधातुको स्तूप बनाउने छौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

वेठदीपका ब्राह्मणहरूले पनि सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि — दूत पठाए — “भगवान् क्षत्री हुनुहुन्छ, हामी पनि ब्राह्मण हौं । भगवान्को शरीरधातु हामी पनि चाहान्छौं । हामी पनि भगवान्को शरीरधातुको स्तूप बनाउने छौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

पावाका मल्ल (राजा) हरूले पनि सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि ... दूत पठाए — “भगवान् क्षत्री हुनुहुन्छ, हामी पनि क्षत्री हौं । भगवान्को शरीर धातु हामी पनि चाहान्छौं । हामी पनि भगवान्को शरीर धातुको स्तूप बनाउने छौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

स्तूप बनाउने छौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

यी कुरा सुनेर कुसीनगरका मल्लहरूले एकत्रित भएका सङ्घ र गण सभालाई यस्तो भने — “भगवान् हाम्रो ग्रामक्षेत्रमा परिनिर्वाण हुनुभयो, हामी भगवान्को शरीर-धातुको भाग दिन्नौं ।”

यो कुरा सुनेर द्रोण ब्राह्मणले त्यो सभागणलाई गाथाद्वारा यस्तो भने : —

“तपाईंहरू मेरो एक वचन सुन्नुहोस् ! हाम्रो बुद्ध क्षान्तिवादी हुनुहुन्थ्यो । उत्तम पुरुषको शरीर-भागको कारणले सम्प्रहार हुनु यो राम्रो होइन ।”

“तपाईं हामी सबै एकछन्द र एकमत भई, परस्पर प्रसन्न भई आठ भाग गरौं । धेरै जना चक्षुष्मान् बुद्धप्रति प्रसन्न छन् । त्यसैले सबै दिशामा स्तूपको विस्तार होस् ! ”

“हे ब्राह्मण ! त्यस्तो भए तपाईंले नै भगवान्को शरीर-धातु समान रूपले आठ भागमा विभाजन गरिदिनुहोस्” भनी उपस्थित भएका सबैले भने ।

“हुन्छ” भनी द्रोण ब्राह्मणले त्यो सभासदलाई उत्तरदिई भगवान्को शरीरधातु आठ भागमा बराबर विभाजित गरी सङ्घगणसँग यस्तो अनुरोध गरे : —

“तपाईंहरूले मलाई यो ‘तुम्ब’ दिनुहोस्, म पनि यो ‘तुम्ब’ राखी स्तूप बनाई महोत्सव गर्नेछु ।”

द्रोण ब्राह्मणलाई ‘तुम्ब’ दिए । द्रोण ब्राह्मणले पछि सो ‘तुम्ब’ राखी स्तूप बनाई महोत्सव मनाए ।”

पिप्पलीवन (नामक देश) का मोरियो (मौर्य) हरूले पनि सुने — “भगवान् कुसीनगरमा परिनिर्वाण हुनुभयो ।” अनि ... दूत पठाए — “भगवान् क्षत्री हुनुहुन्छ, हामी पनि क्षत्री हौं । भगवान्को शरीर धातु हामी पनि चाहान्छौं । हामी पनि भगवान्को शरीरधातुको स्तूप बनाउने छौं र महोत्सव पनि गर्नेछौं ।”

भगवान्को शरीर धातु (अस्थ्यवशेषहरू) बाँडी सक्यो अब बाँकी छैन (सिध्यो) । यहाँबाट गोल र खरानी लैजाओ । उनीहरूले त्यहाँबाट गोल र खरानी लगे ।

धातु स्तूप पूजा : अनि, (१) मगधराजा अजातशत्रुले राजगृहमा भगवान्का शरीर धातुहरू राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । (२) वैशालीका लिच्छवीहरूले पनि वैशालीमा भगवान्का शरीर धातुहरू राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । (३) कपिलवस्तुका शाक्यहरूले पनि कपिलवस्तुमा भगवान्का शरीर धातुहरू राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि

गरे । (४) अल्लकप्पका बुलिहरूले पनि अल्लकप्पमा भगवान्का शरीर धातुहरू राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । (५) रामग्रामका कोलियहरूले पनि रामग्राममा भगवान्का शरीर धातुहरू राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । (६) वेठदीपका ब्राह्मणहरूले पनि वेठदीपमा भगवान्का शरीरधातुहरू राखी स्तूप बनाएर महोत्सव मल्लहरूले पनि कुसीनगरमा भगवान्का शरीर धातुहरू पनि गरे । (७) पावाका मल्लहरूले पनि पावामा भगवान्का शरीरधातुहरू राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । (८) कुसीनगर (कुसीनारा) का राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । (९) द्रोण ब्राह्मणले पनि तुम्ब राखी स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । (१०) पिप्पलीवनका मौर्यहरूले पनि गोल र खरानी राखी (अंगार-) स्तूप बनाएर महोत्सव पनि गरे । यसरी भगवान्को शरीर धातु राखेर बनेका आठवटा स्तूप र नबौचाहिँ तुम्बस्तूप र दसौँचाहिँ गोल र खरानीको अंगार-स्तूप (८११) गरी जम्मा दशवटा पूर्वकालमा थिए ।

चक्षुष्मान् (मार्ग उपदेश तथागत) को शरीर धातु जम्मा आठ द्रोण (माप) थियो ।

तीमध्ये सात द्रोण मात्र जम्बुद्वीपमा पूजित भईरहेछ । तथा उहाँ पुरुषोत्तम (बुद्ध) का एक द्रोण रामग्रामका नागराजाद्वारा पूजित भईरहेको छ ।

(भगवान्का ती शरीर धातुहरूमध्ये) एउटा दन्त स्वर्गलोकमा देवताहरूद्वारा पूजित भईरहेको छ, एउटा गन्धारपुरमा र अर्को एउटा कलिङ्गराजको देशमा तथा एउटा दन्त नागराजद्वारा पूजित भईरहेको छ । उहीँकै तेजबाट यो धन धान्य रत्न खानि जस्ता समलंकृत पृथ्वी अलंकृत छन् ।

यसरी चक्षुष्मान् (बुद्ध) का शरीर (धातु) सत्कृतभन्दा सत्कृत मानिसहरूद्वारा राम्ररी सत्कृत (पूजित=सम्मानित) भयो ।

देवेन्द्र, नागेन्द्र, नरेन्द्रहरूद्वारा पूजित, तथा श्रेष्ठ (समाजका प्रतिष्ठित) व्यक्तिहरूद्वारा पनि पूजित भयो । त्यसलाई (अगाडि पाएर) दुवै हात जोडेर प्रणाम गर, (किनकि) बुद्धलाई पाउनुभेटाउनु सयौँ कल्पमा पनि दुर्लभ छ । उहाँका चालीसवटा दूतहरू, केश, लोम आदि सबै एक एक गरी देवताहरूले नाना चक्रवाल (ब्रह्माण्ड)मा सर्वत्र फैलाइदिए ।

बुद्धको अन्तिम यात्रा विवरण समाप्त ।

सम्झनुहोस्

सुरक्षित बचत, उच्च प्रतिफल एवं सरल कर्जाको लागि
राजधानी बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.

संस्थाद्वारा निर्धारित ब्याजदर
निक्षेपतर्फ

ब्याजदर	ब्याजदर
१. बचत खाता	९%
२. मुद्दती खाता	त्रैमासिक एकमुष्ट
६ महिना	१०.५०% ११%
१ वर्ष	१२% १२.५%
२ वर्ष	१२.५०% १३%

ऋण तर्फ

धनजमानी	ब्याजदर
६महिने १ वर्ष	१ वर्ष २ वर्ष
१) विभिन्न कर्जा	१९.००% २०.००% १८.००% १९.००%
२) व्यवस्थापन शुल्क	३.००% ३.००% ३.००% ३.००%
(भुक्तानी म्याद भित्र चुक्ता गरेमा १% फिर्ता हुने)	
३) कर्जा नविकरण शुल्क	२.००% २.००% २.००% २.००%
४) मुद्दति रसिद धितोमा प्रदान गरेको ब्याजदरमा	३.००% थप

२ वर्ष भन्दा बढी अबधिको लागि रु २ लाख भन्दा बढी रकम राखेमा मासिक रूपमा १३.००% का दरले ब्याज प्रदान गरिनेछ ।
ज्येष्ठ नागरिक पेन्सन योजना प्रत्येक महिना तोकिएको निर्धारित रकम प्रदान गरीने छ, साथै दशैँ खर्चको रूपमा एक महिना (३० दिन) बराबरको थप रकम समेत प्रदान गरीने छ र यसमा लाग्ने ब्याज कर संस्थाले ब्यहोरिदिने छ ।

राजधानी बचत तथा ऋण
सहकारी संस्था लि.

बागबजार, काठमाडौँ ३१, फोन : ०१-४२१९२५२

अमर प्रेम

✍ निर्मला श्रेष्ठ, शिक्षण सहायक (T.U.)

मान्छेहरूको मन कमलको फूलजस्तो कोमल हुन्छ । उसले कुनै न कुनै कार्य गरिरहेको हुन्छ । जुन कार्य उसले चाहेको होस् या नचाहेको तर कुनै कुनै समयमा आफूले चाहेको कार्य गर्न नपाउँदा उसको मन कठोर हुनजान्छ । यस्तो अवस्थामा मान्छेको मन कोमल नभई तल खस्किएर जनावर अर्थात् राक्षसी स्वभावमा परिवर्तन हुन्छ । जब मान्छेको मन खुसी हुन्छ र रमाउँछ, त्यसबेला उसको मन मानव मनबाट महामानव भावमा र भगवानमय गुणतिर परिवर्तन हुन्छ । मनमा अनेक कुराहरू आवतजावत भइरहन्छ । त्यस कार्यलाई आफूले नै छानविन गरी राम्रा नराम्रा छुट्ट्याएर सबै व्यक्ति या समाजलाई पच्ने कार्यमात्र गर्नु, गराउनु पर्दछ ।

मान्छेको मन अनेक किसिमका हुनसक्ने र हुन नसक्ने खालका सपनाहरूले भरिएको हुन्छ । सुरुमा स-साना ईच्छाहरू, कल्पना र सपनाहरूले भरिन्छ । ती सपनाहरू पूरा हुँदै गएपछि त्योभन्दा ठूला-ठूला सपनाहरू बुन् थाल्दछ । यतिबेला एउटा कथाको स्मरण हुँदैछ ।

कथामा पिंकीले अशोकलाई देखिन्छ । अशोकको पनि पिंकीप्रति आँखा गाढिएको हुन्छ । सुरुमा दुबैजनाले को होला ? भन्ने आ-आफ्नो मनमा कुरा खेलाएका हुन्छन् । केहि दिनपछि दुबैले को होला भन्ने मनका सपना भनीं या ईच्छाको पूर्ति गर्दछन् र दुबैजना एकआपसमा चिनाजानी हुन्छ । त्यसपछि एकआपसमा नाम, थर बुझिकन पनि कहाँ बस्ने, कहाँ पढ्ने अनेक कुरा थाहा पाउने जिज्ञासा हुन्छ । दुबैजनाका ईच्छा, तरङ्ग र मनका सपनाहरू बढ्दै जान्छन् । दुबैजनालाई सँगसँगै उठ्बस् गर्न, हाँसोठट्टायुक्त विधिव्यवहार गर्न, खानपिउन मन लाग्ने हुन्छ । दुबैजना आँखाको माध्यमले मनभित्र प्रवेश गरी

भित्री हृदयमा स्थान लिई दरो गरी बस्न थाल्छन् । दुबैजना एकअर्कोमा हरनसमय समर्पित भइरहे । यस्तो अवस्थामा एकअर्कोप्रति समर्पित हुनु स्वाभाविक नै हो । उनीहरूले मनमा अनेक कल्पना अनि सपनाहरू बुन्दछन् । मनमनै अनेक कल्पना र भावनाको संसारमा डुबेर मनका अनेक तरङ्गहरू उत्पन्न भई सोचविचार र कल्पनामै रमेर टाढा बसेर पनि नजिकै बसेजस्तै भावनाहरूमा डुबिरहन्छन् दुबैजना ।

एकदिन मोबाइलबाट कुरा गर्ने क्रममा दुबैले एकआपसमा सँगै भएको महसुस गरी मोबाइल नै अँगालो हाली चुम्बन खानेसमेत कार्य गरे । यसरी मोबाइलबाट आफ्ना अनेक इच्छाचाहनाका कुरा गरेपछि भोलिपल्ट भेट्ने कुरा मिलाए । भोलिपल्ट भेट्न पाउँदा दुबैजनाको मन हर्षविभोर भयो । यति प्रफुल्लित भए की दुबैजनाको त्यो मिलनको पल बताउन नै नसकिएला जस्तो । संसारमा ति दुइजना बाहेक अरु कोही छैन जस्तो । घरपरिवार, बुबाआमा, दिदीबहिनी, दाजुभाई, साथीभाई कोही नभएको र संसार नै उनीहरूको मात्र भएको महसुसका साथ एकठाउँमा गएर खानपिन गर्ने क्रममा एकअर्कोप्रति हातले कतै छुन पुग्छन् । त्यसपछि दुबैजना हात समात्न थाल्दछन् । यस्तै क्रमबद्धरूपले हात, पाखुरा, पिठ्युँ, कुम, कम्मरलगायत तिघ्रा, खुट्टातिर छुँदै गए । यसरी मनका सपनाहरू एकबाट अर्को हुँदै बढ्दै गयो । यस्तो अवस्थामा दुबैजना एकअर्कोप्रति मौनका साथ रमाउँदै बसेका हुन्छन् । यसरी एकअर्कोमा मायाप्रितीका कुराहरू भन्-भन् बढ्दै, गहिरिएर लड्दै परेका हुन्छन् । यस्तो बेलामा उनीहरूको मन दैवीय गुणले भरिएको अवस्थामा पुग्दछ । अशोक र पिंकी एकआपसमा कुरा गर्दा, बस्दा, कुनै व्यक्तिले तिनिहरूको नाम लिँदा पनि उनीहरूको मन प्रसन्न हुन्छ र भित्र मनैदेखि हर्षले गद्गद् भइरहन्छन् । एकआपसमा कुरा गर्दा मन खुशी भई इन्द्रियहरू समेत रमाएको देखिन्छ । यसलाई नै सच्चा प्रेम भनिन्छ । वास्तवमा मानिसहरूमा हुनुपर्ने सच्चा प्रेम हो तर सबैमा सच्चा प्रेम नभई देखावटी रूपमा मात्र प्रेम गर्नेहरू पनि हुन्छन् । यो त

जनावरी व्यवहार हो जस्तो लाग्छ । तर अशोक र पिकीको जस्तो सच्चा प्रेम मान्छेमा हुनुपर्दछ । यसैलाई नै True Love वा Love is God वा True Love Never Die भन्दछन् ।

अशोक र पिकी दुबैजनाको मनमा सुरुमा स-साना कल्पना, सपनाहरू उत्पन्न भए अनि पूरा पनि हुँदै गए । समयको अन्तरालसँगै त्योभन्दा ठूल-ठूला सपनाहरू बुन्न र सफलता प्राप्त गर्न सधैं तत्पर भइरहे । दुबैजना अनेक कल्पना र सपनाहरूमा चुर्लुम्म डुबेर एकअर्काप्रति समर्पित अवस्थामा पुग्दछन् । दुबैजना टाढा अर्थात् आ-आफ्नो घरमा बसेपछि दुबैको मन एकअर्काप्रति हतार-हतारले दौडिएर पुगेको जस्तो महसुस हुन्छ । खाना खाँदा, बस्दा, कतै जाँदा, हरसमय एकअर्काप्रति सम्झनाको साथै मीठो कल्पनाहरूको याद आई रमाइरहेको हुन्छ । यस्तोबेला याद अनि कल्पनामा डुबिरहने, अरु जुनसुकै चीजले पनि चित्त नबुझ्ने, उही आफ्नो मनले चाहेको चीज या प्रेमी-प्रेमीकासँगै रहने चाहना हुन्छ । यस्तो अवस्थामा एक व्यक्तिले कुनै कार्य गरेपनि मन उही आफ्नो प्रेमीप्रेमिकाको स्मरण भइरहन्छ । यो प्राणीलाई दिएको दैवीय वरदान हो । यो एक प्रेमीले अर्को प्रेमीप्रति हुने स्वाभाविक अमर वरदान हो । यही वरदानलाई सही ढङ्गले उपयोग गरेमा भगवान्को वरदान भयो । तर यो

भगवानमय गुणबाट तल खसेर अलि स्वार्थपना भावना ल्याई व्यवहारमा उतान्यो भने मानवीय गुणसम्म ल्याएमा एकआपसमा मिलेर जीवनयापन गर्न सहज भई धन्य बन्दछ । मानवीय गुणबाट पनि खसेर पशु अर्थात् दानवीय गुणतिर लागेर एकआपसमा दुर्व्यवहारमा परिणत भएमा राक्षसी प्रवृत्ति मानिन्छ । यसले भगवान्को वरदान, स्वर्गीय आनन्दलाई नै कलंकित गरिदिन्छ । यसकारण मान्छे भएर जीवन बिताउनु राम्रो मानिन्छ र मान्छे मान्छेबीच दैवीय गुणअनुसार व्यवहार गर्ने हो भने भगवान् सरह हुन्छ । यसकारण मानवले व्यवहार गर्दा आफुखुशीमात्र नभई परहित कल्याण कार्यप्रति ध्यान दिनुपर्छ । आफ्नो मात्र स्वार्थ नभई प्राणी मात्रकै हित गर्ने कार्य गर्नाले उहि व्यक्ति पूजनीय हुन्छ ।

मानवको मनमा अनेक भावनाहरू कुवामा पानी स्वतः आएजस्तै आइरहन्छ । ती मनका भावना, कल्पना र सपनाहरूलाई सही ढङ्गबाट राम्रो लक्ष्यतिर सोचविचार गरी अरुको हित हुने कार्यप्रति लगाउने, पर कल्याणतिर लगाउने, समाजसापेक्ष ती सपनाहरूलाई आफूले नियन्त्रणमा राखी छानेर मात्र जीवनमा उतार्नु नै अमर वरदान हो । यस्तैगरी अशोक र पिकीले दैवीय वरदानअनुसार जीवनयापन गरी आनन्दले बसे ।

बुद्धको जन्मभूमि राष्ट्र नेपालमा

सुखशान्ति छाडेरहोस् ।

सबै सबैमा धार्मिक चेतना विकास होस् ।

मिलन बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड

हवनाछँ, पाको, न्यूरोड, काठमाडौं ।

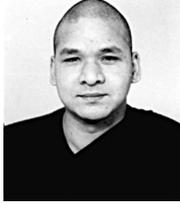
फोन : ४२३१०३६, ४२२२०६५, फ्याक्स : ४२१६१६७

थ्व गज्यागु विडम्बना ? म्ये स्याये जिउ - द्रहं स्याये मजिउ !

✍ भिक्षु आनन्द

“पाँचथरय् छुं ई न्हयः द्रहं स्याःगु द्वपनय् खुम्हेसित स्थानीय प्रशासनं ज्वंगु दु । खुम्हमध्ये छम्ह वैदिक धर्मकथं हिन्दूधर्म माने याइम्ह...नं लागु दु । मेपि गुरुङ आग्वो, नेम्वाङ राइ नं ज्वनातःगु दु । उमिसं द्रहं स्याःगुलिं “गौ-हत्या” या अभियोगया मुद्दा न्ह्याकेत प्रहरी कुतः यागु...” बारे (ने. सं. ११३३, माघ ११ स्वनिगः या सम्पादकीय) ब्वना अजू जक चाःगु मखु, छखे विडम्बना नं ताल । धर्मनिरेपेक्ष वा सापेक्षया खँ छखे हे ति ! सुयातं हत्या यायेगु, ज्यानकायेगु अले म्वायेगु अधिकार हनन् यायेगु धैगु विवेक-बुद्धि, मानव-करुणा, दया, माया, दुपि संवेदनशील मानव धाःपिसं गुबलें नं याइगु ज्या मखु । छथ्व हे प्राणीया पुचलय् छम्ह प्राणीयात खुलेआम स्यायेगु स्वतन्त्र अधिकार कानून बियातल सा मेम्ह प्राणीयात स्यायेबलय् ‘कानूनी अपराध’ जुइगु थ्व गज्याःगु विडम्बना ? थ्व ला “गनं मदुगु जात्रा-हाँडिगामय्” धाःथे जुल ।

थ्व देशय् हिन्दूधर्मया हे नामय् दैयदसं जक मखु शायद् न्हियान्हिथं हे छुं नं द्यःया न्हयःने अबोध, निरीह प्राणिपिगु हिंसा योयेगु, बलि बीगु, भोग बीगु यानावयाच्च्वंगु दु । थ्व ‘हिंसा’ परम्परागत सम्मत जूगुलिं व हिंसा जक मजुल व ला ‘धर्म’ तकं जूवन । अले कानूनी-अधिकार व मान्यता नं खुलेआम दयाच्च्वन । अथेजुया सा-द्रहंबाहेक मे, फैं, दुगु, खा, हँय्, ग्वंगः च्वलेचा आदि मेपि प्राणिपिगु ‘जीवन-हत्या’ जूगु ‘हिंसा’ व ‘अपराध’ मजुसें ‘तथाकथित-धर्म’ जूवन । हत्याजूपिं प्राणिपिनि शरीरं न्ह्याःगु हि-बा क्रूर-हत्याया ‘हिबाः’ मजुसे द्यः लय्ताइगु ‘जल’ जूवन । अले हत्या (बलि ब्यूपिं) याःपिं ‘हत्यारा’ मजुसे ‘धार्मिक’ ‘पूजारी’ ‘भक्त’ जुया बिल सा हत्याया पूजाज्वलं ज्वना पूजायाःपिं, ‘परमभक्त’ श्रद्धालु-भक्तजन ! आखिर कार्यशैली व मानव-चेतना (Intention) छगू हे खः - द्रहं

सा-द्रहंबाहेक मे, फैं, दुगु, खा, हँय्, ग्वंगः च्वलेचा आदि मेपि प्राणिपिगु ‘जीवन-हत्या’ जूगु ‘हिंसा’ व ‘अपराध’ मजुसें ‘तथाकथित-धर्म’ जूवन । हत्याजूपिं प्राणिपिनि शरीरं न्ह्याःगु हि-बा क्रूर-हत्याया ‘हिबाः’ मजुसे द्यः लय्ताइगु ‘जल’ जूवन । अले हत्या (बलि ब्यूपिं) याःपिं ‘हत्यारा’ मजुसे ‘धार्मिक’ ‘पूजारी’ ‘भक्त’ जुया बिल सा हत्याया पूजाज्वलं ज्वना पूजायाःपिं, ‘परमभक्त’ श्रद्धालु-भक्तजन !

स्यायेबलय् नं व हे ‘स्यायेगु कार्य व चेतना’ खःसा मेमेपि स्याये बलय् नं ‘वहे कार्य व चेतना’ । तर थ्व गज्यागु विडम्बना ? व हे कार्य व चेतना छम्ह प्राणियात लागू ज्वीबलय् ‘धर्म’ अले मेम्ह प्राणियात लागू ज्वीबलय् ‘अपराध’ । थ्वसिकं मानवताया ‘विवेक शून्य’ तर्क मेगु छुं दई ?

यदि द्रहं वा सा स्यायेबलय् ‘गौ-हत्या’ या आरोपी व अपराधी ज्वीगु खःसा मेमेपि प्राणिपिनिगु हत्या नं उकथं हे अपराधी ठहरे ज्वीमाः । ‘वैदिक’ व ‘हिन्दू’ धर्मया खोलं छगू हत्यायात न्यायोचित (Justified) यायेगु व धार्मिक (Righteous) मान्यता बीगु अले मेपि प्राणिपिगु हत्या ‘अपराधी’ ठहरे यायेगु विवेकशून्य मनूतयगु ‘मन्द-बुद्धि’ जक मजुसें घोर धार्मिक अपहास खः । छखें व हे धर्मयात स्वार्थी मनूतयसं पक्षपातपूर्ण गलत ब्याख्या याना बिल सा मेखें हत्या-हिंसा, क्रूरता, पाशविकतायात बढावा बिया ‘हिंस्रक-संस्कृति’ या अपब्याख्या नं याना ब्यूगु दु ।

धार्मिक परम्परा व संस्कृति गबलें ‘हिंस्रक-परम्परा’ (Cruel-custom) वा ‘हिंस्रक-संस्कृति’ (Cruel-culture) ज्वी फइमखु । यदि थज्याःगु मान्यता छुं नं धर्मय् दुथ्यात धाःसा व ‘धात्येगु-धर्म’ व ‘परिशुद्ध-सद्धर्म’ (Pure-Religion) ज्वी नं फइमखु ।

धर्मया एकायन गन्तव्य व परमार्थ ‘मानव-मुक्त’ (Freedom from Human Suffering) गन्तव्य हे जक खः । उकिं थःहे हिंस्रक समाज, देश व परम्परां मुक्त ज्वीत कुतः याइम्ह मनुखं हानं व हे दुःखमय घोर हिंस्रक जन्म-मरणया संसारय् क्वब्बाः वनेत हिंस्रक ज्या गुबलें याइथें मच्चं । थ्व सामान्य मान्यता नं खः कि थःगु हे पतिंचाय् वा शरीरया अंगय् सामान्य घाः चोट-पटक सहयाये मफुम्हं काचाकाचां घाः लाय्केत वासः तः ज्वीम्ह मनुखं छुं छम्ह प्राणिगु हत्या यायेगु, चाहे धर्मया हे नामय् ज्वीफु, याये फैंथें मच्चं ।

मानव-सभ्यताया सिलसिलाय् थी थी युगय् धार्मिक-संस्कृति परम्परा ब्वलन । मनुखं थःगु हे आवश्यकतां निर्माण याःगु धर्म व संस्कृति केवल मानव समाज सुसभ्य, सुसंस्कृत, सुसंगठित व शिष्टाचारसम्पन्न यायेत खः । तर

गन स्वार्थ, तृष्णा, बल, अधिकार, हैकमवाद, एकाधिकार, सामन्तवाद, शोषण व उत्पीडनया खँ वइ, अन न्ह्याबलें हे हरेक विषयवस्तुया अपब्याख्या यानाब्यूगु दु । छपुचः मनूतयगु स्वार्थ व समाजय् जातीय, वर्गीय, नियन्त्रण कायम यायेत धर्मयात जक मखु मेमेगु सामाजिक मूल्यमान्यतायात थःत अनुकूल ज्वीकथं स्वार्थगत विश्लेषण व व्याख्या यानातःगु खनेदु ।

२१ सौ शदिया ई- अधिकार प्राप्तिया निति बयबय जुयाच्चंगु ई खः । थन मानव अधिकार जक मखु, पशु-अधिकार, अले बनस्पति-अधिकार (हरित-क्रान्ति) या नारा तकं थ्वयाच्चंगु इलय् धर्मय् नामय् छगू हे 'हिंसा' धार्मिक अले मेगु 'हिंसा' अपराध गुबलें ज्वी फइमखु ।

व नं माः थ्व नं माः

- राजभाइ जकःमि

व नं माः थ्व नं माः,
छु छु माः छु छु माः
मनयागु तुष्णा गजाःगु ?
लुमंकेनु भीसं थः यःगु त्वःता
सिना भी मवंसे मगाःगु
न्ह्याक्व दुसां नं छु यायगु ?

सः स्यू जुयाः नं ज्ञानं थुयाः नं
भ्वाकलय् पलाः छाया तः ज्वीगु भीसं
सीम्वाःम्ह थें हे लोभं क्वचीकाः
छाया थःत थःम्हं दुःख बीगु भीसं ?
चां हे लुयावै चा हे जुयाः फुइ
जगया नियम हे थजाःगु
न्ह्याक्व दुसां नं छु यायगु ?

सुख नं मनं है, दुःख नं मनं है
मन थः दुने हे कुनातय् नु भीसं
दुःखया पुसा खः मनय् च्वंगु तृष्णा
तुष्णा लिनाः हे नु रे छ्वयनु भीसं
थ्व हे खः थ्व हे खः व लुखा थ्व हे खः
निर्वाणया छँय् वनेगु
न्ह्याक्व दुसां नं छु यायगु ?

हो र ?

- राज शाक्य, ल. पु.

आध्यात्मिक शिक्षामा खिया लाग्यो
रमेर आधुनिक भौतिक शिक्षामा
लाज के हो ? शरम के हो ?
पचाए डुबेर मोर्डन फेशनमा ।

धर्म के हो ? पुण्य के हो ?
फुर्सद छ कहाँ जान्नामा
सत्य छोपी धन बटुल्नु छ
मोज गर्न जिन्दगीमा ।

जस्को शक्ति उस्को भक्ति
दस्तूर छ आज दुनियाँमा
छलकपट वाक् चतुःन्याईहरूको
बोलवाला हुन्छ अनुशासनहीन देशमा ।

सुखशान्ति धर्म र न्याय
बिलाईसक्यो सपनामा
हिंसा लुटपाट बलात्कारको
जगजगी छ विना संविधान देशमा ।

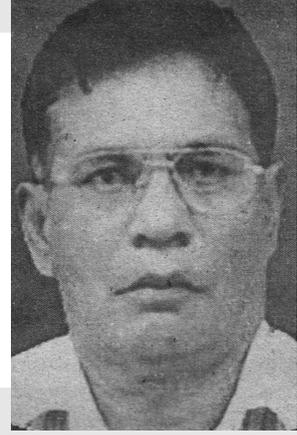
'जज' देवता छ शोभायमान
अदालतको मन्दिरमा
न्यायको वरदान उसैले पाउँछ
चढाउँछ जसले पुष्प-नोट चरणमा ।

उहिले शोषण गर्ने चलन थियो नै
मुकुटधारी राजाहरूमा
भूत सवार भयो अहिले उही शोषण प्रथा
गणतान्त्रिक नेपालका स्वनामधन्य नेताहरूमा ।

सबैको मंगल होस् !

मैत्रीपूर्ण भिन्तुना !

लुम्बिनी बौद्ध विश्वविद्यालयया गरिमामय डीन पदय् नियुक्त जुयाबिज्याःम्ह प्राज्ञिक ब्यक्तित्व डा. भद्ररत्न वज्राचार्ययात दुनुगलंनिसे बधाई लिसे कार्यकाल पूर्ण सफलताया लागि मैत्री-कामना !

मैत्रीपूर्ण भित्तुम्ह
आनन्द भूमि परिवार

९ वर्षे मुहूर्तीमा सावार्को दिब्बर भुक्तानी गर्ने

मुहूर्ती बचतमा पाइने ब्याजदर				
मुहूर्ती अवधि	मासिक	त्रैमासिक	अर्धवार्षिक	वार्षिक
१ वर्ष	११%	११.२५%	११.७५%	१२%
२ वर्ष	११.५%	११.७५%	१२%	१२.५%
३ वर्ष	१२.५%	१२.७५%	१३%	१३.५%
४ वर्ष	१३%	१३.२५%	१३.७५%	१४%
५ वर्ष	१४%	१४.२५%	१४.७५%	१५%

सुपर सेभिङ्ग बचत खातामा (दैनिक संचालना) ८%, व्याजदर

बचतमा पाइने ब्याजदर	
बचत	व्याजदर
साधारण बचत	८% (६ महिनामा भुक्तानी)
बाल बचत	१२% (५ वर्षमा भुक्तानी)
आवधिक बचत	९%/१०%/११%/१२%
६/१२/२४/३६ महिना	
महिला वचत	४२ महिनासम्म रकम जम्मा गरेमा ४३ औं महिनामा ५० किस्ता भुक्तानी

कर्जा लगाणी	ब्याजदर
व्यापारीक/व्यक्तिगत कर्जा	१७%
कृषि कर्जा	१७%
सामुहिक जमानी कर्जा	१९%
हायर पचेज कर्जा	१६%
शैक्षिक/वैदेशिक रोजगार कर्जा	१७%
आवास कर्जा	१७%
मुहूर्ती कर्जा थप	३%

आजको बचत नै भोलिको सुन्दर भविष्यको आधार हो ।

Regd. No. 2352/065/066

CANON
Saving & Credit Co-Operative Ltd.

Tel: 4288868
Swyambhu-15, Sanobharyang
Kathmandu
canon_sc@email.com

Buddhism in Bhutan

✍ Ashi Dorji Wangmo Wang chuck

Like the rest of the Himalayan region, the Bhutanese were animists and many followed the Bon religion, which held trees, lakes and mountains to be sacred.

By the eighth century, with the advent of Buddhism in the country, our history becomes closely entwined with religious figures, and the myths and legends associated with them. In the early seventh century, the Tibetan Buddhist King Songtsen Gampo built the first temples in the country, in Paro and Bumthang, to pin down a giant ogress who sprawled across the Himalayas and had been terrorizing the entire region. But another century passed before Buddhism actually took hold in Bhutan. In A.D. 747, the great Indian saint and teacher Padmasambhava, who had founded the Nyingmapa sect of Buddhism in Tibet, came to Bhutan-legend says that he manifested himself riding on a flying tiger-and stayed in a meditation cave in a cliff in the Paro Valley, now the site of the famous monastery of Taktsang or Tiger's Nest.

After meditating there for some time, he travelled on to the Bumthang region in central Bhutan, where the ruler Sendha Gyab (also known as Sindhu Raja). Having heard of his miraculous powers, had invited him to exorcize a spirit that had made him ill. The Guru converted the spirit to the Buddhist faith, and the grateful king and his subjects followed suit.

Guru Padmasambhava- or Guru

Rinpoche as he is more commonly known is Bhutan-was a historical figure, who was born in Vadiyana in the present-day swat Valley of Pakistan, and became a renown sage in India as well as Tibet. He visited many parts of Bhutan, performing miraculous feats and winning people over to Buddhism. During this period, many local deities became assimilated into the Bhutanese Buddhist pantheon, usually as the protecting deities of a particular village or valley. Many Bon practices, particularly those which worship nature in its various manifestations, have been integrated into the form of Mahayana Buddhism practiced in

Bhutan. And there are still isolated pockets in the country where the Bon religion, with its shamanistic practices lives on. Today, Guru Rinpoche is revered in Bhutan as the second Buddha, and there is no temple, monastery or Buddhist home in Bhutan that doesn't have an image of him.

He is often shown flanked by his two consorts, the Indian princess Mendharawa and the Tibetan princess Yeshe Tshogyel.... In almost every valley in Bhutan, you will be shown a rock or a cave where Guru Rinpoche has left his footprint, handprint or some other sign of his visit and his benediction, on a rock or a cave.

The era after Guru Rinpoche's was one in which Buddhism went into eclipse in Tibet. During the heretical King Langdharma in Tibet (AD 836-42), Buddhism was banned, monasteries destroyed and monks persecuted. At this time, many people from Tibet fled the country and settled down in Bhutan, mostly in the western valleys. The eleventh and twelfth centuries saw another wave of migrations from Tibet when

lamas of the various sects took refuge in Bhutan, where they found growing support especially in the western part of the country.

Bhutanese culture is both deeply spiritual and robustly, earthly and the wooden phalluses that you see hanging from the eaves of many Bhutanese houses as well as the flying penises painted near front doors are a typical expression of the latter.

Buddhism's respect for all sentient beings deeply ingrained in our beliefs and practices, acts as a powerful deferent against killing animals for sport or food.....Respect, indeed, reverence, for trees in also deep-rooted in our psyche. Every Bhutanese knows that the four main events in the life of the Buddha took place under a tree-his birth at Lumbini, his enlightenment at BodhGaya, his first sermon in a forest at Sarnath, and his Mahaparinibbana in Kushinagar.

A unique aspect of Buddhism in Bhutan is that it has absorbed many practices from the earlier Bon religion with its strong animist beliefs, which imbue not just trees and forests, but also

mountains, river, lakes, rocks, caves and other natural formations with divinity.

Paro's most famous site has always been Taksang (Tiger's Nest) Monastery, a cluster of temples clinging to the edge of an impossible steep and rocky cliff, seeming to hang in space some 800 meters above the valley. The site owes its sanctity to the belief that Guru Padmasambhava came here in the eighth century flying on a tiger, and meditated in a cave. Other great saints, such as Dorji Lingpa and Milarepa, have also meditated at Taksang, which is revered throughout the Buddhist world.

Tsangpa Gyare founded the Drukpa Kargyupa sect of Buddhism, the official religion of the Bhutanese state.

(The writer Ashi Dorji Wangmo Wangchuck, Queen of Bhutan, wrote the book A Portrait of Bhutan in 2005. Her writings on Bhutanese Buddhism in this book have been compiled in the form of an article by Harischandra Lal Singh. Thanks. Ed.)

बचत खाताहरू

- विशेष बचत खाता
- कर्मिक बचत खाता
- मुहलि बचत खाता
- बुढुके बचत खाता
- स्वास्थ्यबन्धि बचत खाता

कर्जा तथा सापटी

- घट्टो तथा नघट्टो ब्याजदरमा
- शैक्षिक कर्जा
- कृषि कर्जा
- न्यापार व्यवसाय कर्जा
- घरपसो कर्जा
- हावर पर्सन कर्जा

सुनिश्चित भविष्यको लागि आज देखि नै बचत गर्ने बानी बसालौ

बचतमा

१० देखि १६ प्रतिशत

सम्मको ब्याज प्रतिफल पाइने ।

२० प्रतिशत घट्टो तथा १८ प्रतिशत नघट्टो

ब्याजदरमा सजिलै ऋण उपलब्ध गराउने ।

विश्वको कुनै पनि कुनाबाट सजिलै रकम प्राप्त गर्न र पठाउनको लागि वेष्टर्न युनियन मनि ट्रान्सफरको सुविधा सहित

बर्ता नं.: १३२१/०६४/६५

Dharmasthali Saving & Credit Co-operative Ltd.

Dharmasthali, Kathmandu,
Ph: 01-6221461
e-mail: dsccl@yahoo.com
web: dsccl.blogspot.com

बौद्ध गतिविधि

आनन्दकुटीमा मासिक बुद्धपूजा

१४ माघ, काठमाडौं । मिला पुन्ड्रि-माघ पूर्णिमाका दिन आनन्दकुटी विहारमा मासिक बुद्धपूजा, धर्मदेशना, दानप्रदान तथा भोजन कार्य सम्पन्न भयो । लंकाराम चैत्य परिसरमा दीप-प्रज्वलनपछि सामूहिक रूपमा लामबद्ध भइसकेपछि बुद्धपूजा सम्पन्न भयो । कार्यवाहक विहार प्रमुख भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविरसमक्ष पंचशील-प्रार्थना र बुद्धपूजापछि भिक्षु नारदले मानव जीवन ध्यानभावनाले सकारात्मक परिवर्त ल्याउने तथा सुखशान्ति प्राप्त गर्न सघाउने कथात्मक धर्मदेशना गर्नुभयो । उपस्थित सम्पूर्ण भिक्षु, श्रामणेर, अनागारिका तथा उपासक-उपासिकाहरूका लागि जलपान-भोजन दान गरियो ।

सुमेध महास्थविरलाई फ्रागरु सम्मान

२४ पुष, बैकक । थाइलैण्डका राजा भूमिबोल अदुल्यादेजको ६७ औं राज्यवर्षको उपलक्ष्यमा सोमदेव फ्रामहारज्जमङ्गलाचार्यको बाहुलीबाट एक विशाल धर्मसभामा नेपालका भिक्षु सुमेध महास्थविरलाई फ्रागरु पदुमधीराकर पदबाट विभूषित गरियो । बुद्धशासनिक क्षेत्रमा पठनपाठन, अधिकरण शान्त गर्ने तथा विहारका भिक्षु-श्रामणेरहरूलाई अनुग्रह गर्दै बुद्धशासन उन्नति एवं अभिवृद्धि गर्न सकोस् भनी फ्रागरु सम्मान-पत्रमा उल्लेख गरिएको छ । सो सम्मानबाट विभूषित भिक्षु सुमेध महास्थविर काठमाडौंको मजिपातस्थित पद्मसुगन्ध विहारका प्रमुख हुनुहुन्छ । स्मरणीय छ, यसभन्दा पहिले नेपाली भिक्षु धम्मसोभन महास्थविर तथा भिक्षु धर्मपाल महास्थविरलाई फ्रागरु सम्मानले विभूषित गरिएको थियो ।

दुर्गम क्षेत्रहरूमा बुद्धमूर्ति एवं गुलुपाः दान

६ माघ, काठमाडौं । वि. सं. २०५१ सालदेखि विभिन्न विहार तथा गुम्बाहरूमा कलात्मक गुलुपाः एवं वि. सं. २०६६ सालदेखि बुद्धमूर्ति हालसम्म निरन्तर दान गरिरहनुभएका उपासक जीवरत्न स्थापित (गुलुपाः रत्न) ले दुर्गम क्षेत्रहरूमा बुद्धधर्म प्रचारप्रसारार्थ आफ्नो ७५ औं जन्मोत्सवको अवसरमा विभिन्न ६ वटा गुम्बा तथा विहारहरूका लागि ३ फूटको सेरामिकले निर्मित बुद्धमूर्ति र गुलुपाः दान गर्नुभयो । हालसम्म ८० वटा गुलुपाः तथा २७ वटा बुद्धमूर्ति दान गरिसक्नुभएका उपासक स्थापितले सो कार्यक्रममा सत्बुद्धविहार (दाङ), छ्योलिङ गुम्बा (नुवाकोट), शाक्यमुनि कीर्तिविहार (सतुंगल), पेमा खस्योरलिङ गुम्बा (नुवाकोट), सङ्देछेलिङ हिमालयन बौद्ध गुम्बा (धादिङ) र नेपाल अहिंसावादी धर्मचक्र बौद्ध गुम्बा (धादिङ) को लागि बुद्धमूर्ति तथा गुलुपाः दान गर्नुभएको हो । त्यस्तैगरी, लुम्बिनीमा बन्न लागेको थेरवादी बुद्धविहारको लागि पनि रु. १०,००० (दश हजार रूपैयाँ) दान गर्नुभयो । परित्राण पाठ, भोजन दान तथा ज्ञानमाला भजन समेत प्रस्तुत गरिएको उक्त कार्यक्रममा उपासक गुलुपाः रत्नको योगदान तथा जीवनी पक्ष समेटिएको संस्मरणात्मक संकलन कृति प्रकाशोन्मुख अवस्थामा रहेको जानकारी दिइयो ।

लुभूमा भगवान् बुद्धको मूर्ति स्थापना

२४ माघ, ललितपुर-लुभू । स्थानीय सरस्वती टोलमा निर्मित दुईफुट अग्लो बुद्ध-प्रतिमालाई भिक्षु संघरक्षित र भिक्षु पियदस्सीसहित अन्य भिक्षुसंघसदस्यहरूले एक धार्मिक कार्यक्रमबीच अनावण गरेका छन् । सन्तु कुमारी महर्जनले दिवंगत गणेशबहादुर महर्जनको पुण्यस्मृतिमा सो मूर्ति स्थापना गरेका हुन् । शीलप्रार्थना, बुद्धपूजा, धर्मदेशना, परित्राण पाठ, अष्टपरिष्कार दान र भोजनदान समेत गरिएको सो कार्यक्रमबीच सुवर्ण छत्रपुर विहार, लुभूका उपासक-उपासिकाहरूले ज्ञानमाला भजन प्रस्तुत गरे ।

आँखा दान तथा सफल प्रत्यारोपण

२८ माघ, नगदेश । धर्मोदय सभा, मध्यपुर थिमि नगर शाखा, नगदेशका आजीवन सदस्य उपासिका मोहरमाया

You may Visit : www.anandabhoomi.com

सिकेमनको दुबै आँखा पारिवारिक सहमतिमा तिलगंगा आँखा प्रतिष्ठानलाई दान गरियो । ७६ वर्षको उमेरमा दिवंगत हुनुभएका उपासिका मोहरमायाका ती दुबै आँखाहरू मित्रराष्ट्र भारतकी २७ वर्षीया युवती एवं कञ्चनपुरका ४९ वर्षीय प्रौढ व्यक्तिलाई सफल प्रत्यारोपण समेत गरिसकेको नगदेश बौद्ध समूहका सचिव कृष्णकुमार प्रजापतिले जानकारी गराउनुभयो ।

सदस्य-सचिव अजितमानलाई स्वागत

२० माघ, तानसेन । आनन्दविहार तथा ज्ञानमाला संघले लुम्बिनी विकास कोषका नवनियुक्त सदस्य-सचिव

अजितमान तामाङ्गलाई एक समारोहबीच स्वागत एवं सम्मान गरिएको छ । प्रमुख अतिथि अजितमान तामाङ्गले लुम्बिनीलाई पर्यटकीयस्थलभन्दा पनि पवित्र तीर्थस्थलका रूपमा प्रवर्द्धन गर्नुपर्ने, लुम्बिनी भ्रमणवर्ष २०१२ मा ४५ प्रतिशतले पर्यटक वृद्धि भएको तथा लुम्बिनीमा तीर्थयात्रीहरू आउँदा पाल्पा-तानसेलाई समेत फाइता हुने, जसको लागि भौतिक पूर्वाधारको विकास हुनुपर्ने आदि विषयमा बोल्नुभयो । ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष रत्नमान वज्राचार्यले पाल्पाली भिक्षु तथा बौद्ध संघासंस्थाहरूको योगदान र महत्त्वलाई कदर गरी लुम्बिनीको वृहत्तर विकासको गुरु योजनामा पाल्पा जिल्लालाई पनि समेटनुपर्नेमा जोड दिनुभयो । प्रमुख अतिथि एवं सम्मानित व्यक्तित्वलाई मायाको चिनोस्वरूप प्रसिद्ध पाल्पाली करुवा तथा ढाकाटोपि उपहार प्रदान गरिएको सो कार्यक्रममा लुम्बिनी विकास कोष परिषद् सदस्य सुवर्णमुनी शाक्य, बौद्ध महिला सेवा समितिका सचिव शोभा शाक्य, युवब बौद्ध मण्डल-पाल्पाका अध्यक्ष त्रिरत्नलाल शाक्य, ज्ञानमाला संघका सल्लाहकार छत्रराज शाक्य तथा निवर्तमान अध्यक्ष राजेन्द्रमुनी शाक्यलगायतले बोल्नुभयो । ज्ञानमाला संघका उपाध्यक्ष विनयराज शाक्यको साधुवाद ज्ञापन तथा महासचिव सरोजलाल शाक्यले सो सम्मान समारोह संचालन गर्नुभयो ।

पुण्यतिथिमा भोजन दान

३ फागुन, काठमाडौं । दिवंगत संघउपनायक आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरको पुण्यस्मृतिमा एक वर्षसम्म नियमित रूपमा मासिक धर्मकर्म गर्ने निर्णयअनुरूप बुद्धविहार भृकुटीमण्डपमा नेपालका संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरसहित भिक्षुसंघ तथा धर्मकीर्ति विहारका अनागारिका संघलाई जलपान भोजन दान-पुण्यकार्य आचार्य भिक्षु कुमार काश्यप धार्मिक कोषद्वारा सम्पन्न गरियो । आगामी चैत्र २ गते शुक्रबार, चतुर्थीका दिन आनन्दकुटी विहारमा दिवंगत महास्थविर भन्तेको वार्षिक पुण्यतिथि गर्ने भएको छ ।

हनुमान ढोका परिसरमा महापरित्राण हुने

१ फागुन, काठमाडौं । एक ऐतिहासिक महत्त्व रहने गरी हनुमान ढोका परिसरमा आयोजना हुन लागेको महापरित्राण समारोह सफलताका साथ सम्पन्न गर्न विभिन्न समिति निर्माण गरी कार्य विभाजन गरिएको छ । समस्त मानव जातिको सुखशान्तिको कामना गर्दै आयोजना गरिने महापरित्राण मूल समारोह समितिमा निर्देशक पूर्व सभासद् एवं भिक्षु आनन्द रहनुभएको छ भने आर्थिक संयोजन श्रीमती सम्पना जोशी र प्रचारप्रसार संयोजन पदम श्रेष्ठले गर्नुहुने समितिले जनाएको छ ।

महादेव मखन क्लब, श्री श्वेत भैरव भजन खलः र महिला बौद्ध समूहले संयुक्त रूपमा आयोजना गर्ने यस समारोह नेपालको दीगो शान्ति, मानव कल्याणकारी बुद्धशासनको निरन्तरता, समस्त प्राणीको सुखशान्तिको साथै पर्यावरण शुद्धताको लागि समेत लाभकारी हुने समितिका निर्देशक भिक्षु आनन्दले बताउनुभयो । उहाँले 'परित्राण' शब्दले बौद्ध पाठ पद्धतिमा सीमित सङ्ख्यामा गर्ने सूत्रहरूको वाचन पद्धति बुझाउने र 'महा' शब्दले सीमित सूत्रभन्दा सङ्ख्यात्मक रूपमा बढी सूत्रहरू पाठ गर्ने प्रक्रियालाई विशेष विधि अपनाएर भिक्षुहरूले पाठ गराइने जानकारी दिनुभयो ।

फागुन १९ गते शनिवारका दिन हनुमानढोका दरबार परिसरमा आयोजना गरिने महापरित्राण समारोहमा नेपालका राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्री, दलका नेतालगायत भारत, बर्मा, श्रीलङ्का, थाइल्याण्ड, कोरिया, जापान, मलेसिया, चीनलगायत विभिन्न देशका राजदूत, कुटनीतिक नियोगका प्रतिनिधिहरू सहभागी हुने जानकारी गराउने सो आयोजक समितिले महापरित्राण समारोहमा सहभागी भई शारीरिक र मानसिक शान्तिको अनुभूति गर्न सबैलाई आह्वान गरेको छ ।

राजनीति र प्रशासनिक क्षेत्रमा विपश्यना

सम्मेलन रिपोर्ट

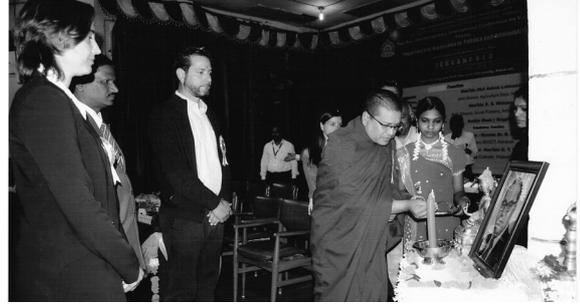
भारतको केही समूहले महामानव गौतम बुद्धको जन्म भारतमा भनी बेलाबखत प्रचार गरिरहेँदा भारतको महाराष्ट्र प्रान्तमा भएको अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनका सहभागीहरूले बुद्धको जन्म बारे विवाद फिक्नु अर्थहीन रहेको धारणा जोडडार रूपले राखेका छन् । डा. बाबासाहेब भिमराव अम्बडेकर महाविद्यालय अमरावती नगरले माघ २० गते आयोजना गरेको राजनीति र प्रशासनमा विपश्यना ध्यानको महत्त्व (Vipassana Meditation in Politics and Administration) विषयक दुई दिने अन्तरराष्ट्रिय सम्मेलनमा सहभागीहरूले सो धारणा राखेका हुन् ।

नेपाल सहित चीन, फ्रान्स, ग्रीक भारतलगायत विभिन्न मुलुकका प्रतिनिधिहरू सहभागी रहेको सो सम्मेलनमा उनीहरूले बुद्धको जन्मस्थल लुम्बिनी, बुद्धका पिता राजा शुद्धोधनको राजदरबार कपिलवस्तु बारे भ्रम फैलाउनुले कसैलाई लाभ नहुने भन्दै त्यसको सट्टा बुद्धले मानवमात्रको हितसुखको लागि सिकाउनुभएको विपश्यना ध्यानबाट आत्मिक शान्ति प्राप्त गर्नेतर्फ लाग्नुपर्नेमा जोड दिएका थिए ।

सम्मेलनको उद्घाटन नेपाली प्रतिनिधि प्रमुख एवं अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका महासचिव भिक्षु कोण्डन्यले गर्नुभयो । सो अवसरमा उहाँले ऐतिहासिक तथ्य, प्रमाणले बुद्धको जन्म नेपालमा नै भएको भनी पुष्टि गर्दागर्दै पनि त्यस विषयमा भ्रम फैलाउनु कुत्सित मनसायको उपज रहेकोले त्यसले कसैलाई फाईदा नपुऱ्याउने कुरा दृढतापूर्वक राख्नुभयो ।

वृहत्तर लुम्बिनी विकास राष्ट्रिय निर्देशक समितिका सदस्य एवं लुम्बिनी विकास कोषका कार्यकारिणी सदस्य

समेत रहनुभएका भिक्षु कोण्डन्यले नेपाल र भारतबीचको सम्बन्धलाई खलल पुऱ्याई आफ्नो दुनो सोभाउन चाहने केही सीमित तत्त्वले मात्र बेलाबखत बुद्धको जन्म बारे बखेडा फिकेको बताउँदै तिनीहरूको स्वार्थबारे सबै सचेत हुनुपर्नेमा जोड दिनुभयो । विपश्यना ध्यानसाधनाले राजनीति तथा प्रशासकहरूलाई विभिन्न उतारचढावको शान्त चित्तले सामना गरी जनताप्रति जवाफदेही, उत्तरदायी भएर काम गर्न प्रेरित गर्ने बताउँदै यो ध्यान पद्धति कुनै जाति विशेष र साम्प्रदायिक नभएको पनि उहाँले प्रष्ट पार्नुभयो ।

"यसको साधनाले मानसिक रूपमा सुखी, खुशीपूर्वक र उच्च मनोबलका साथ काम गर्ने गुणको विकास गर्ने भएकोले राजनीति र प्रशासनका लागि अपरिहार्य रहेको छ ।" भिक्षु कोण्डन्यले भन्नुभयो ।

सो अवसरमा महाविद्यालयद्वारा प्रकाशित स्मारिकाको पनि भिक्षु कोण्डन्यले लोकार्पण गर्नुभयो । फ्रान्सका प्रतिनिधि डा. जीओजिस हल्कयसले भगवान् गौतम बुद्धको जन्म लुम्बिनी विश्वशान्तिको संवेजनीय श्रद्धाको आधारभूमि रहेको बताउँदै बुद्धले देशना गर्नुभएको धर्ममा जातपात, धनी गरीवको विभेद नभएको वैज्ञानिक र व्यावहारिक रहेको उल्लेख गर्दै विपश्यना ध्यानले त्यस्तो अनुभूत गराउने बताउनुभयो ।

फ्रान्सका प्रतिनिधि डा. विहेगोर व्यरिएसले विपश्यना ध्यान र त्यसको महत्त्वबारे बताउने क्रममा मानसिक विकार हटाई चित्तलाई शान्त, प्रसन्न, सामाजिक रूपमा घुलमिल, मूल्य र मान्यताको जीवन जीउन सिकाउने वैज्ञानिक विधि रहेको धारणा राख्नुभयो । महाराष्ट्र प्रान्तका कृषि विभागका उपनिर्देशक अशोक लोकेण्डी र सामाजिक वनविभागका सहायक निर्देशक एसएस वाहनेले विपश्यना

ध्यानले उच्च मनोबल र सकारात्मक सोचका साथ जीवन जीउन सिकाउने कुरामा केन्द्रित गर्दै कर्मचारीहरूलाई त्यसको अभ्यास गराउन कार्यालयभित्र ध्यान कक्षको समेत व्यवस्था मिलाइएको जानकारी दिनुभयो ।

कार्यालय समयमा केही समय ध्यान गरिसकेपछि कर्मचारीहरूले उच्चमनोबलका साथ नैतिकवान भएर काम गर्ने गरेकोले कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादन राम्रो रहेको भ्रष्टाचार न्यून गर्न सघाउ पुऱ्याएको ती प्रशासकद्वयको अनुभव रहेको छ । श्री दादा साहेब गवाई छात्रवृत्ति कोषका अध्यक्ष डा. राजेन्द्रराज गवाईको सभापतित्वमा भएको सो कार्यक्रममा विभिन्न राष्ट्रका प्रतिनिधिहरूले कार्यपत्र प्रस्तुत गर्नुभएको थियो । नेपाली प्रतिनिधि मण्डलको टोलीमा बौद्ध युवा कमिटी ललितपुरका सचिव सुनील महर्जनको पनि सहभागिता रहेको थियो ।

मानिस स्वयंले आफूलाई चिन्न सिकाउने यस ध्यानसाधनाले मनमा रहेको अतिशय लोभ, रीसराग हटाई जीवनमा मैत्री, करुणाजस्ता मानवीय संवेदनशीलता भावना

विकास गर्ने गरेको बताउँदै प्रान्तका पूर्व गभर्नर एवं सहायक विपश्यना आचार्य डा. सुकेआर गवाईले महाराष्ट्र प्रान्तका विभिन्न कारागार, बित्रीकर सहयुक्त कार्यालयलगायत विभिन्न सरकारी कार्यालय, क्याम्पस, विद्यालयमा नियमित विपश्यना ध्यानशिविर सञ्चालन भइरहेको जानकारी दिनुभयो । कर्मचारी, विद्यार्थी, जेलका कैदीहरूले दैनिक केही समय ध्यान गर्नुपर्ने नियम समेत बनाइएको छ । पूर्व गभर्नर एवं सहायक विपश्यना आचार्य डा. सुकेआर गवाईले कर्मचारीहरूलाई ध्यानगुरु सत्यनारायण गोयन्काको दशदिने ध्यानशिविरमा जान कार्यालयले प्रोत्साहित गर्ने गरेको र उनीहरू त्यहाँबाट फर्किएपछि दैनिक केही समय ध्यानअभ्यास गर्न कार्यालयमा ध्यान कक्षको प्रबन्ध गरिएको बताउनुभयो । “यसबाट प्रशासन चुस्त, दुरुस्त, जनताप्रति जवाफदेही, पारदर्शी भएर कर्मचारीहरूलाई हौसला मिलेको र भ्रष्टाचार घुसखोरी, काम चोर्ने प्रवृत्ति हटेको छ । प्रशासनमा नैतिक मूल्य स्थापना गर्न बल मिलेको छ ।”

प्रस्तुति- सुनील महर्जन, श्रोत : नेपाल समाचार-पत्र

परियति धम्म-कप हुने

नेपाल बौद्ध परियति शिक्षाका विद्यार्थीहरू बीच परियति धम्म-कप पुनः संचालन हुने भएको छ । नेपाल

बौद्ध परियति शिक्षाको स्वर्ण जयन्तीको उपलक्ष्यमा दिवंगत त्रिपिटकाचार्य भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविरलाई समर्पण गर्ने उद्देश्यसहित चौथौं परियति धम्म-कप २५५६ राष्ट्रव्यापी बौद्ध हाजिरीजवाफ प्रतियोगिता यही आउँदो चैत्र २४ गतेदेखि चैत्र २८ गतेसम्म संचालन हुने भएको छ । परियति शिक्षासम्बद्ध विद्यार्थीहरूका बीच अन्तरकृयात्मक गतिविधि, आपसी सद्भाव एवं आन्तरिक क्षमता प्रस्फुरणमा टेवा पुग्ने उद्देश्यसहित सुखी होतु नेपालले वि. सं. २०६२ मा पहिलो पटक राष्ट्रव्यापी परियति धम्म-कप शुभारम्भ गरेको थियो । लगातार तीन वर्षसम्म संचालित सो प्रतियोगितामा क्रमशः दीपंकर परियति शिक्षालय, नागबहाल-लपु, परोकार विद्यालय, काठमाडौं, गौतमी विहार लुम्बिनीले रनिङ्ग शील्ल जितेको थियो । तीन वर्षसम्म सुखी होतु नेपालले संचालन गरिसकेपछि परियति शिक्षा केन्द्रहरू बीच परियति केन्द्रले निरन्तर संचालन गर्ने उद्देश्य निर्धारण गरी शुभारम्भ गरिएको परियति धम्म-कप पुनः संचालनमा आउनु सम्बद्ध सबैको लागि सुखद विषय हो ।

अमृतधम्म परियति शिक्षालय, स्वयम्भू तथा मातातीर्थ बौद्ध परियति शिक्षा, मातातीर्थको संयुक्त आयोजनमा सम्पन्न हुने प्रतियोगितामा सहभागिताका लागि प्रमुख संयोजक भिक्षु पियदस्सीले आह्वानसहित जानकारी गराउनुभएको छ ।

मातातीर्थमा दशौं अनिरुद्ध स्मृतिसभा

५ फागुन, मातातीर्थ । नेपालका तेस्रो संघनायक दिवंगत भिक्षु अनिरुद्ध महास्थविर (जन्म: वि. सं. १९७२, मंसिर २८, मृत्यु : वि. सं. २०५९, फागुन ५) को दशौं पुण्य स्मृतिमा मातातीर्थस्थित मातातीर्थ चतुर्ब्रम्ह विहारमा एक कार्यक्रम सम्पन्न गरियो । संघनायक भिक्षु अश्वघोष महास्थविरको प्रमुख आतिथ्यमा आयोजित सो कार्यक्रममा ज्येष्ठ नागरिकहरूलाई सम्मान तथा परियति शिक्षामा उत्तीर्ण विद्यार्थीहरूलाई पुरस्कार वितरण गरिएको थियो । अखिल नेपाल भिक्षु महासंघका उपाध्यक्ष भिक्षु धर्ममूर्ति महास्थविरको सभापतित्वमा सम्पन्न सो कार्यक्रमको संयोजन मातातीर्थ परियती केन्द्रका केन्द्राध्यक्ष भिक्षु पियदस्सीले गर्नुभयो । कार्यक्रममा शील प्रार्थना, परित्राण पाठ, भोजन दान एवं पुण्यानुमोदन पनि गरिएको थियो ।